

PENSIOENMONITOR 2018

Een onderzoek naar kennis, houding en gedrag rondom de
oudedagsvoorziening onder de Nederlandse beroepsbevolking

Inhoudsopgave

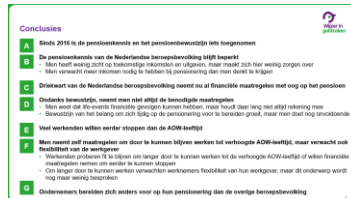
1

Inleiding (p. 4)

2

Conclusies (p. 6-13)

3

Onderzoekresultaten in detail (p. 15-44)

1. Kennis & bewustzijn (15-21)
2. Invloed op financiële situatie na pensioering (22-26)
3. Informatie over pensioen (27-30)
4. Werken tot AOW-leeftijd (31-40)
5. Partnerpensioen (41-42)
6. Tevredenheid financiële situatie (43-44)

4

Bijlage (p. 46-56)

- Aanvullende grafieken (46-52)
- Profiel (53-54)
- Onderzoeksverantwoording (55-56)

Inleiding

Inleiding

Wijzer in geldzaken meet sinds 2009 het pensioenbewustzijn onder werknemers die via de werkgever hun pensioen opbouwen. Van 2009 t/m 2014 vond het onderzoek jaarlijks plaats, vanaf 2014 om het jaar. GfK voert dit onderzoek uit sinds 2013.

Het doel van de **Wijzer in geldzaken Pensioenmonitor** is:
‘Periodiek inzicht verschaffen en signaleren en monitoren van ontwikkelingen inzake de kennis, de houding en het gedrag van consumenten ten aanzien van hun financiële situatie op de ouderdag alsmede de gebeurtenissen en factoren die daar invloed op hebben.’

Het onderzoek is representatief voor de beroepsbevolking (werkzaam in loondienst, als ondernemer of werkloos en beschikbaar voor minstens 12 uur per week).

In dit rapport lichten we een selectie van de significante verschillen tussen subgroepen uit in bullits onder de grafieken. Gekeken is naar de variabelen: geslacht, leeftijd, opleiding, huishoudinkomen en ondernemer/overige beroepsbevolking. Ook is waar mogelijk een vergelijking gemaakt met de meting van 2016. Indien geen significante verschillen zijn benoemd, liggen de resultaten in lijn met 2016.

Conclusies

Conclusies

A

Sinds 2016 zijn de pensioen kennis en het pensioenbewustzijn iets toegenomen

B

De pensioen kennis van de Nederlandse beroepsbevolking blijft beperkt

- Men heeft weinig zicht op toekomstige inkomsten en uitgaven, maar maakt zich hier weinig zorgen over
- Men verwacht meer inkomen nodig te hebben bij pensionering dan men denkt te krijgen

C

Driekwart van de Nederlandse beroepsbevolking neemt nu al financiële maatregelen met oog op het pensioen

D

Ondanks bewustzijn, neemt men niet altijd de benodigde maatregelen

- Men weet dat life-events financiële gevolgen kunnen hebben, maar houdt daar lang niet altijd rekening mee
- Bewustzijn van het belang om zich tijdig op de pensionering voor te bereiden groeit, maar men doet nog onvoldoende

E

Veel mensen willen eerder stoppen dan de AOW-leeftijd

F

Men neemt zelf maatregelen om door te kunnen werken tot verhoogde AOW-leeftijd, maar verwacht ook flexibiliteit van de werkgever

- Men probeert fit te blijven om langer door te kunnen werken tot de verhoogde AOW-leeftijd of wil financiële maatregelen nemen om eerder te kunnen stoppen
- Om langer door te kunnen werken verwachten werknemers flexibiliteit van hun werkgever, maar dit onderwerp wordt nog maar weinig besproken

G

Ondernemers bereiden zich anders voor op hun pensionering dan de overige beroepsbevolking

A

Sinds 2016 zijn de pensioenkennis en het pensioenbewustzijn iets toegenomen

Pensioenkennis enigszins toegenomen

- Vergeleken met 2016 zeggen meer mensen te weten hoe pensioenen in Nederland geregeld zijn (30% vs. 26%) en of hun eigen pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd (41% vs. 36%). Zij hebben iets vaker nagedacht over hun inkomsten en/of uitgaven na pensionering (65% vs. 60%) en zeggen wat vaker te weten hoeveel inkomen zij ongeveer zullen krijgen na hun pensionering (38% vs. 33%).
- We zien dan ook dat men vergeleken met 2016 wat vaker *bewust onbezorgd* (46% vs. 41%) en wat minder vaak *onbewust onbezorgd* (28% vs. 32%) is.
- Vergeleken met 2016 is de AOW-leeftijd vaker hoger dan men verwacht (79% vs. 70%). Voorheen maakte men vaker een te negatieve inschatting: de AOW-leeftijd lag lager dan verwacht (18% vs. 11%).

Men beseft iets vaker dat men zelf actie moet ondernemen

- Vergeleken met 2016 realiseren meer mensen zich dat zij zich nu al moeten verdiepen in hun financiële situatie (56% vs. 50%). Zij geven ook vaker aan dat zij het belangrijk vinden om goed op de hoogte te zijn van hun financiële situatie na pensionering (52% vs. 46%).
- Men doet ook meer: meer mensen dan in 2016 geven aan dat zij geregeld tijd vrijmaken om zich in hun pensioensituatie te verdiepen (15% vs. 11%) en steeds meer mensen hebben Mijnpensioenoverzicht.nl geraadpleegd (van 32% in 2013 naar 45% in 2018). Verder worden diverse maatregelen nu vaker genomen dan in 2016: sparen (54% vs. 47%), vermogen opbouwen via de eigen woning (43% vs. 38%) en zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd (14% vs. 10%).
- De beroepsbevolking is zich daarnaast meer bewust geworden van de gevolgen van diverse life-events voor de financiële situatie na pensionering: het kopen van een woning (39% vs. 27%) en het overlijden van een partner (52% vs. 45%). Daarentegen is het bewustzijn van de gevolgen van samenwonen/trouwen (21% vs. 17% niet bewust) en het wisselen van werkgever (20% vs. 14% niet bewust) afgenomen.

B

De pensioen kennis van de Nederlandse beroepsbevolking blijft beperkt

30% van de beroepsbevolking zegt goed te weten hoe pensioenen in Nederland geregeld zijn, 59% weet niet of zijn pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd. Ook de kennis met betrekking tot de eigen financiële situatie na pensionering is beperkt. Hieronder is te lezen dat men weinig zicht heeft op toekomstige inkomsten en uitgaven.

De beroepsbevolking heeft weinig zicht op zijn toekomstige inkomsten en uitgaven, maar maakt zich hier weinig zorgen over

- De meerderheid weet niet goed wat hun inkomen zal zijn bij pensionering, maar ook niet hoeveel inkomen ze tegen die tijd nodig hebben om te kunnen blijven leven zoals zij nu doen.
- 65% heeft weleens nagedacht over het inkomen en/of de uitgaven na pensionering, maar 67% heeft hier nooit een serieuze berekening voor gemaakt of laten maken. Degenen die dat wel hebben gedaan, deden dat voornamelijk zelf (28%). 4% schakelde hiervoor een adviseur in.
- Over het algemeen maakt men zich geen of weinig zorgen of men na pensionering voldoende geld heeft om normaal te kunnen leven (73%). Bijna de helft (46%) van de Nederlandse beroepsbevolking behoort tot de 'bewust onbezorgden', die weleens hebben nagedacht over hun inkomsten en/of uitgaven na pensionering, maar zich geen zorgen maken.

Men verwacht meer inkomen nodig te hebben bij pensionering dan men denkt te krijgen

- Wanneer wordt gevraagd om een inschatting te maken van het verwachte en benodigde inkomen na pensionering, blijkt dat velen meer inkomen nodig denken te hebben dan zij verwachten te krijgen. Gemiddeld denkt men 64% van het laatst verdiende inkomen te krijgen, maar 73% nodig te hebben. 38% van de beroepsbevolking heeft naar eigen zeggen echter onvoldoende kennis van de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen.

C

Driekwart van de Nederlandse beroepsbevolking neemt nu al financiële maatregelen met oog op het pensioen

- Drie kwart (76%) heeft één of meerdere maatregelen genomen om na pensionering te kunnen blijven leven zoals nu. Net als bij voorgaande metingen betreft dit veelal sparen via een spaarrekening of deposito (56%), of vermogen opbouwen via de eigen woning/aflossen van de hypotheek (43%).
- Naast de maatregelen die men al neemt, hebben veel mensen de intentie om te zorgen voor minder uitgaven tegen de tijd dat zij met pensioen gaan (50%). Ook goedkoper gaan wonen (25%) en langer doorwerken (26%) worden regelmatig genoemd als maatregelen die men in de toekomst verwacht te gaan nemen.

D

Ondanks bewustzijn, neemt men niet altijd de benodigde maatregelen

Men weet dat life-events financiële gevolgen kunnen hebben, maar houdt daar lang niet altijd rekening mee

- Life-events kunnen invloed hebben op de financiële situatie na pensionering. De meesten zijn zich hiervan goed of tenminste globaal bewust. Echter, wanneer deze life-events zich daadwerkelijk voordoen, houdt de meerderheid toch geen rekening met de gevolgen voor hun financiële situatie na pensionering. En de groep die informatie heeft ingewonnen over de mogelijke gevolgen van de life-events is nog kleiner.
- Vooral bij positieve gebeurtenissen zoals het krijgen van kinderen en trouwen/samenwonen, wordt nauwelijks rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering (respectievelijk 22% en 28%). Bij negatieve gebeurtenissen zoals arbeidsongeschikt of werkloos raken en scheiden, houdt men vaker rekening met de gevolgen en wint men vaker informatie in (arbeidsongeschiktheid: 49% houdt rekening met de gevolgen, 30% wint informatie in, werkloosheid: 39% houdt rekening met de gevolgen, 20% wint informatie in, scheiden: 33% houdt rekening met de gevolgen, 31% wint informatie in).

Bewustzijn van het belang om zich tijdig op de pensionering voor te bereiden groeit, maar men doet nog onvoldoende

- Men is zich de afgelopen twee jaar meer bewust geworden van het belang om zich tijdig bezig te houden met de eigen pensionering (56% vs. 50% in 2016). Maar nog steeds zegt de helft van de beroepsbevolking (52%) dat zij zich eigenlijk beter zouden moeten verdiepen in hun financiële situatie na pensionering. Ook onder de 50-plussers is dat nog twee vijfde.
- 15% van de beroepsbevolking neemt geregeld de tijd om zich te verdiepen in de eigen pensioensituatie en 34% neemt de informatie die men ontvangt van zijn pensioenfonds/-verzekeraar grondig door.

E

Veel mensen willen eerder stoppen dan de AOW-leeftijd

- De AOW-leeftijd ligt voor veel mensen hoger dan verwacht. 72% geeft dan ook aan dat zij graag eerder willen stoppen met werken dan de AOW-leeftijd. 57% van degenen die eerder willen stoppen, verwacht toch gewoon pas op de AOW-leeftijd te stoppen met werken. Wel heeft 77% van degenen die verwachten door te werken tot de AOW-leeftijd de wens om in de laatste jaren minder gaan werken. 21% wil juist langer doorwerken dan de AOW-leeftijd.

Eerder stoppen

- 72% van de beroepsbevolking wil graag eerder dan de AOW-leeftijd stoppen met werken, gemiddeld bijna 6 jaar eerder.
- Om dit mogelijk te maken worden vooral maatregelen getroffen als sparen (32%) en extra aflossen van de hypotheek (21%). Maar de helft van degenen die eerder willen stoppen, heeft nog geen maatregelen getroffen, terwijl bijna driekwart van hen* aangeeft dat dat eigenlijk wel nodig is.

Minder werken

- 71% van de beroepsbevolking wil in de jaren voor de AOW-leeftijd minder gaan werken. Gemiddeld wil men vanaf circa 7,5 jaar voor de AOW-leeftijd minder gaan werken.
- Om dit mogelijk te maken, worden vooral maatregelen getroffen als sparen (30%) en extra aflossen van de hypotheek (24%). De helft van degenen die eerder willen stoppen, heeft hiervoor nog geen maatregelen getroffen, terwijl twee derde van hen* aangeeft dat dat eigenlijk wel nodig is.

Langer doorwerken

- 21% van de beroepsbevolking wil juist langer doorwerken dan de AOW-leeftijd als zij daartoe in staat zijn. Dit is relatief vaak het geval bij ondernemers (met een eigen bedrijf). Gemiddeld denkt men aan een periode van bijna 5 jaar.
- De belangrijkste redenen zijn dat men het leuk vindt om te werken (64%) en actief wil blijven (64%). Financiële motivaties spelen vooral een rol bij laagopgeleiden (56%) en mensen met een laag inkomen (48%).

* Hen = degenen die eerder willen stoppen/minder willen gaan werken, maar hiervoor nog geen maatregelen hebben genomen.

F Men neemt zelf maatregelen om door te kunnen werken tot verhoogde AOW-leeftijd, maar verwacht ook flexibiliteit van de werkgever

Verhoogde AOW-leeftijd: werknemers proberen fit te blijven om langer door te kunnen werken of financiële maatregelen te nemen om eerder te kunnen stoppen

- Om langer door te kunnen blijven werken tot de verhoogde AOW-leeftijd vindt men het vooral belangrijk om zo lang mogelijk fit te blijven. Men probeert dit te bereiken door gezonder te leven (84%). Daarnaast denkt men ook aan werkgerelateerde maatregelen zoals bijscholen (55%) en minder uren werken (59%). Veranderen van werkgever, functie of vak wordt minder vaak overwogen.
- Twee derde (66%) wil er door het nemen van financiële maatregelen voor zorgen dat men minder lang hoeft door te werken.

Om langer door te kunnen werken verwachten werknemers flexibiliteit van hun werkgever, maar dit onderwerp wordt nog weinig besproken

- De meerderheid van de werknemers (81%) verwacht dat de werkgever hen ondersteunt om langer door te kunnen werken tot hun pensioenleeftijd. Zij verwachten vooral flexibiliteit in contracturen (60%) en werkzaamheden (binnen dezelfde functie: 48% of veranderen van functie: 44%).
- Werknemers spreken echter nog maar weinig met hun werkgever over hoe zij fysiek (16%) en mentaal (13%) inzetbaar blijven tot aan hun pensioenleeftijd.
- 38% van de werknemers onderneemt zelf al actie om fysiek inzetbaar te blijven en 26% om mentaal inzetbaar te blijven. De meesten doen dit los van hun werkgever. Veelal betreft het acties om fit te blijven.

G

Ondernemers bereiden zich anders voor op hun pensionering dan de overige beroepsbevolking

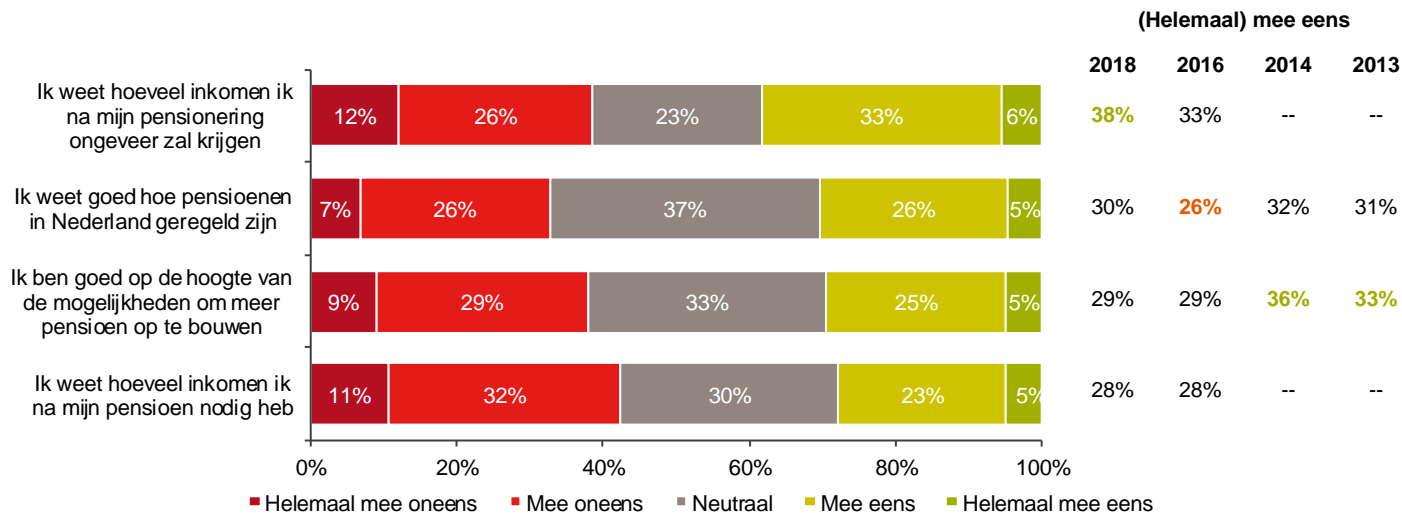
- Ondernemers hebben meer het gevoel dat zij kennis hebben van pensioenen dan de overige beroepsbevolking. Zij zeggen vaker te weten hoe pensioenen geregeld zijn (40% vs. 28%), goed op de hoogte te zijn van de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen (42% vs. 27%) en te weten hoeveel inkomen zij na hun pensioen nodig hebben (36% vs. 26%).
- Ondernemers hebben vaker nagedacht over hun inkomsten en/of uitgaven na pensionering dan de overige beroepsbevolking (75% vs. 62%).
- Gemiddeld schatten ondernemers hun inkomen bij pensionering iets lager in dan de overige beroepsbevolking.
- Ondernemers hebben relatief vaak als maatregelen genomen: beleggen (26%), zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd (19%) en langer doorwerken (12%).
- Ondernemers zijn met diverse informatiebronnen over pensioen minder bekend dan de overige beroepsbevolking: UPO (55% vs. 65%), werkgever (55% vs. 79%) en pensioenfonds/-verzekeraar (73% vs. 82%). Daarentegen maken zij wel relatief vaak gebruik van een financieel adviseur (25% vs. 12%).
- Ondernemers geven relatief vaak aan dat zij langer willen doorwerken dan de AOW-leeftijd (42% vs. 17%). De overige beroepsbevolking wil juist relatief vaak eerder stoppen (73% vs. 53%).
- Ondernemers willen relatief vaak langer doorwerken omdat zij het leuk vinden om te werken (78% vs. 56%), terwijl voor de overige beroepsbevolking het contact met collega's een relatief belangrijke rol speelt (43% vs. 24%).
- Ondernemers die langer willen doorwerken dan de AOW-leeftijd, willen dat langer doen dan de overige beroepsbevolking (gemiddeld 7 jaar en 2 maanden vs. 4,5 jaar). Ondernemers die eerder willen stoppen met werken dan de AOW-leeftijd, willen juist eerder stoppen dan de overige beroepsbevolking (7 jaar en 3 maanden vs. 5 jaar en 9 maanden).
- Ondernemers staan er minder voor open om te veranderen van werkgever (23% vs. 32%), functie (27% vs. 45%) of vak (18% vs. 25%) om langer door te kunnen werken tot de verhoogde AOW-leeftijd.

Onderzoeksresultaten in detail

Kennis & bewustzijn

De beroepsbevolking schat zijn eigen pensioen kennis groter in dan in 2016, maar nog steeds is de kennis beperkt

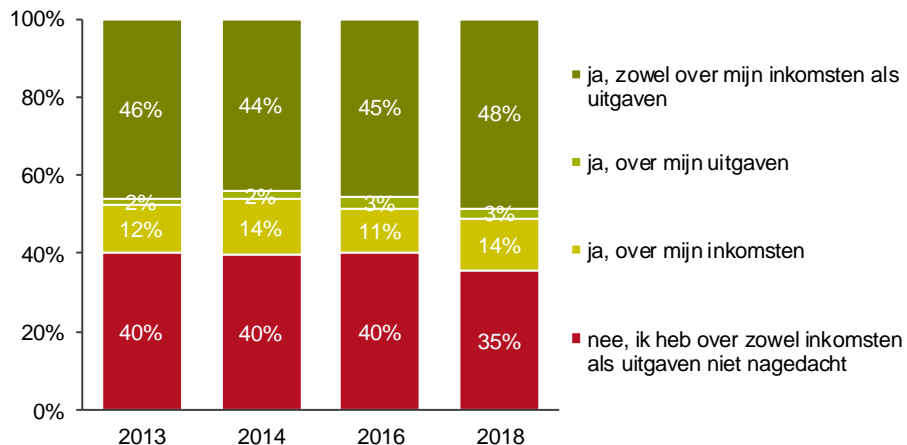
Pensioenkennis

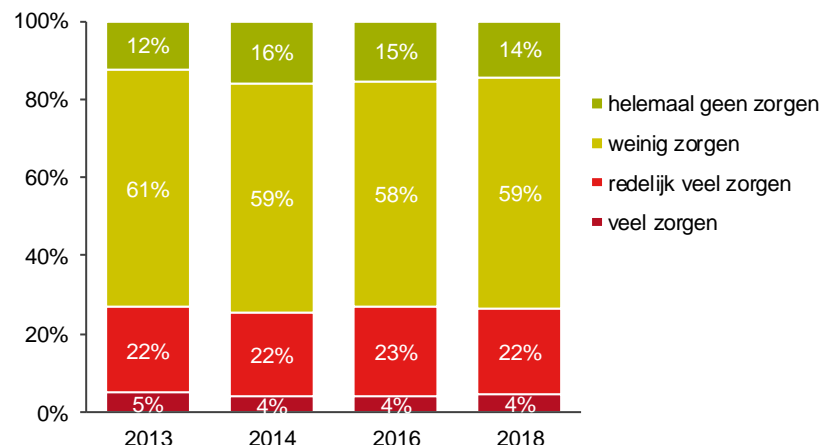
- Vergeleken met 2016 zeggen meer mensen te weten hoeveel inkomen zij ongeveer zullen krijgen na hun pensionering en hoe pensioenen in Nederland geregeld zijn. Dit laatste is in 2013 en 2014 ook uitgevraagd, toen lag het percentage op hetzelfde niveau als nu, alleen 2016 laat een dip zien.
- Ondernemers hebben meer het gevoel dat zij kennis hebben van pensioenen dan de overige beroepsbevolking. Zij zeggen vaker te weten hoe pensioenen geregeld zijn (40% vs. 28%), zeggen vaker goed op de hoogte te zijn van de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen (42% vs. 27%) en te weten hoeveel inkomen zij na hun pensioen nodig hebben (36% vs. 26%). Dit laatste verschil zagen we ook in 2014 (36% vs. 30%), maar in 2016 waren er geen verschillen tussen ondernemers en de overige beroepsbevolking.

Het bewustzijn is iets toegenomen: meer mensen denken na over hun inkomsten en/of uitgaven na pensionering

Nadenken over inkomsten en uitgaven na pensionering

Zorgen over voldoende geld na pensionering

- Het bewustzijn is toegenomen van 60% in de afgelopen 3 metingen naar 65% in de huidige meting: 65% heeft nagedacht over zijn inkomsten en/of uitgaven na pensionering.
- Er wordt iets vaker nagedacht over inkomsten dan over uitgaven, maar de meesten hebben over beide nagedacht.
- Hoe ouder men is, hoe vaker men hierover heeft nagedacht. Verder hebben hoogopgeleiden, degenen met een boven modaal inkomen en mannen hier relatief vaak over nagedacht. En ook ondernemers hebben hier vaker over nagedacht dan de overige beroepsbevolking.
- Over het algemeen maakt men zich weinig zorgen of men na pensionering voldoende geld heeft om normaal van te leven. Dit is stabiel over de jaren heen. Laagopgeleiden en degenen met een beneden modaal inkomen maken zich de meeste zorgen (respectievelijk 36% en 39% maakt zich (redelijk) veel zorgen).

B2. Heeft u weleens nagedacht over uw inkomsten en uitgaven na uw pensionering?

B4. In hoeverre maakt u zich zorgen over of u na uw pensionering voldoende geld heeft om normaal te leven?

Basis: Alle respondenten (n = 1.000)

Men is vaker bewust dan onbewust onbezorgd

Bewustzijn en zorgen

2018	Bewust Nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering	Onbewust Niet nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering	2014	
			Bewust bezorgd 19%	Onbewust bezorgd 7%
Bezorgd (Redelijk) veel zorgen over levensstandaard na pensionering	Bewust bezorgd 19%	Onbewust bezorgd 8%	Bewust onbezorgd 44%	Onbewust onbezorgd 30%
Onbezorgd Weinig/geen zorgen over levensstandaard na pensionering	Bewust onbezorgd 46%	Onbewust onbezorgd 28%	Bewust bezorgd 18%	Onbewust bezorgd 9%
			Bewust onbezorgd 41%	Onbewust onbezorgd 32%

- Vergeleken met 2016 is men wat vaker bewust onbezorgd (46% vs. 41%) en wat minder vaak onbewust onbezorgd (28% vs. 32%).

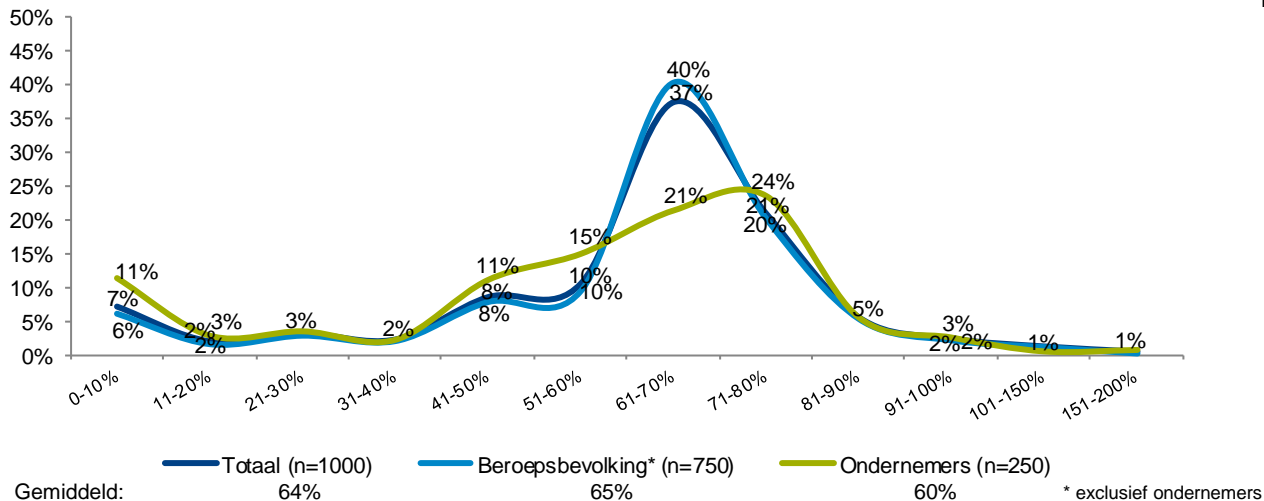
B2. Heeft u weleens nagedacht over uw inkomsten en uitgaven na uw pensionering?

B4. In hoeverre maakt u zich zorgen over of u na uw pensionering voldoende geld heeft om normaal te leven?

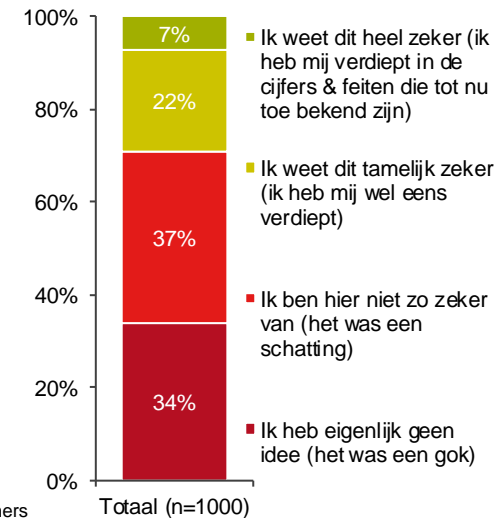
Basis: Alle respondenten (n = 1.000)

De meerderheid weet niet goed wat hun inkomen zal zijn bij pensionering, de meesten gokken rond de 70% van hun laatstverdiende inkomen

Inschatting inkomen bij pensionering (% van het laatst verdiende inkomen)

Zekerheid over eigen inschatting

- Men schat het inkomen bij pensionering (incl. AOW) gemiddeld op 64% van het laatst verdiende inkomen. Veruit het meest genoemde antwoord is 70% (genoemd door 33%).
- Gemiddeld schatten ondernemers hun inkomen bij pensionering iets lager in dan de overige beroepsbevolking. Verder zien we een relatief hoge inschatting bij mannen en bij degenen met een boven modaal inkomen. De hoogte van de inschatting neemt toe met de leeftijd.
- 29% is tamelijk zeker of zelfs heel zeker van zijn inschatting. Mannen, ouderen en degenen met een boven modaal inkomen zijn relatief zeker van hun inschatting.

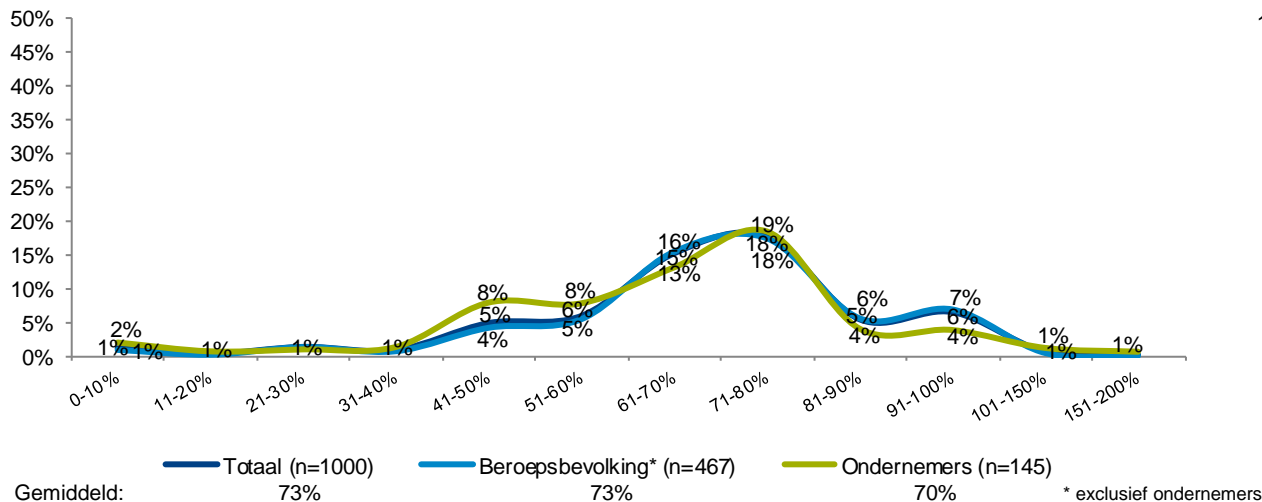
B3a. Kunt u inschatten hoe hoog uw inkomen bij pensionering (inclusief AOW-uitkering) zal zijn?

B3b. Hoe zeker bent u van uw eigen inschatting?

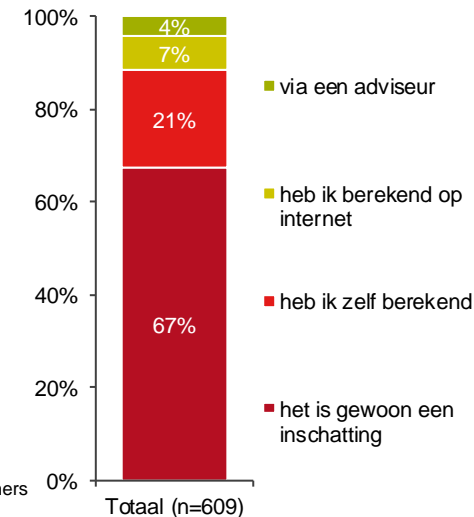
Basis: Alle respondenten (n = 1.000)

Men verwacht meer inkomen nodig te hebben bij pensionering dan men denkt te krijgen

Inschatting benodigd inkomen bij pensionering (% van laatst verdiende inkomen)

Herkomst inschatting

- 50-plussers, laag opgeleiden en degenen met een (beneden) modaal inkomen geven gemiddeld de hoogste inschattingen van het inkomen dat men nodig denkt te hebben.
- Het inkomen dat men gemiddeld denkt nodig te hebben bij pensionering, ligt hoger dan het inkomen dat men denkt te krijgen: men denkt gemiddeld 73% van het laatst verdiende inkomen nodig te hebben, maar verwacht 64% te krijgen. Van degenen die bij beide vragen een percentage noemen, denkt 45% meer inkomen nodig te hebben dan men verwacht te krijgen. 28% denkt meer te krijgen dan men verwacht nodig te hebben en 27% denkt precies te krijgen wat men nodig heeft (zie lijngrafiek in de bijlage).
- 33% heeft het benodigde inkomen bij pensionering weleens berekend of laten berekenen. Vergelijken met 2016 deed men dat vaker zelf op internet (2016: 4% vs. 2018: 7%). Mannen, 50-plussers en ondernemers hebben relatief vaak een berekening gemaakt/laten maken.

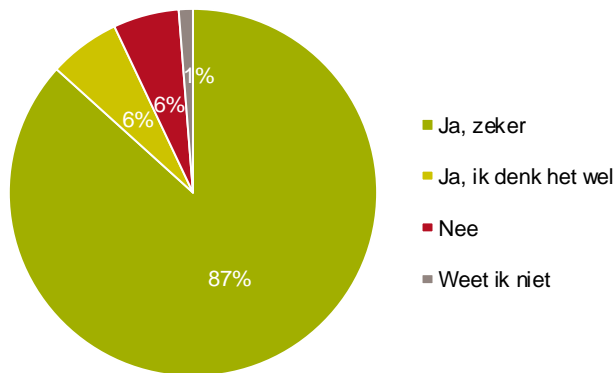
B3c. Kunt u inschatten hoeveel (netto) inkomen bij pensionering (inclusief AOW-uitkering) u nodig zult hebben?

B3d. Hoe bent u tot deze inschatting gekomen?

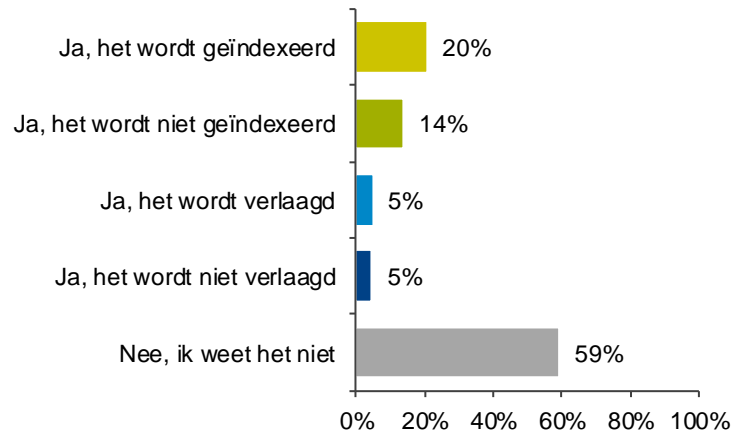
Basis: Alle respondenten die een inschatting kunnen maken (n = 609)

60% weet niet of het pensioen dat zij opbouwen via hun werkgever dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd

Opbouw pensioen via werkgever

Indexatie of verlaging pensioen in 2018

- 93% van de werknemers bouwt pensioen op via zijn werkgever.
- Ruim de helft van hen weet niet of hun pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd. Dat is minder dan in 2016, toen 64% aangaf het niet te weten.
- Degenen die pensioen opbouwen via hun werkgever geven vaker wel dan niet aan dat hun pensioen dit jaar wordt geïndexeerd. Men geeft vaker aan dat hun pensioen geïndexeerd wordt dan dat het verlaagd wordt.

B7a. Bouwt u pensioen op via uw werkgever?

B8a. Bent u ervan op de hoogte of uw pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd? (meerdere antwoorden mogelijk)

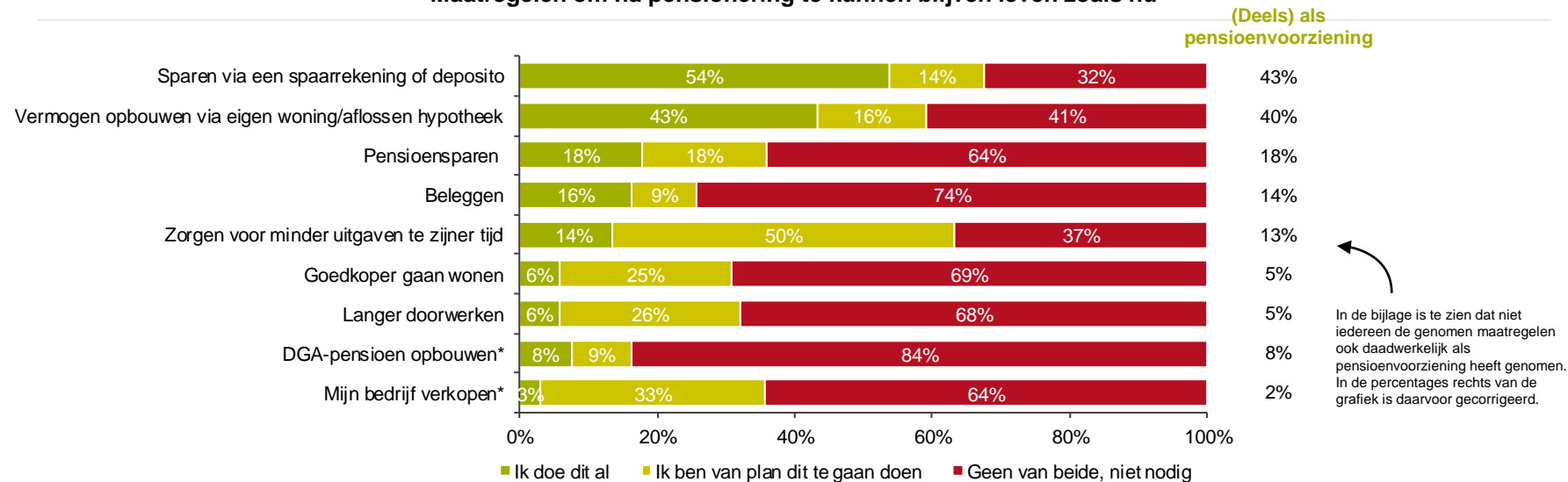
Basis B7a: Alle respondenten werkzaam in loondienst of bij de overheid (n = 723)

Basis B8a: Alle respondenten die een pensioen opbouwen via de werkgever (n = 673)

Invloed op financiële situatie na pensionering

Pensioenmaatregelen: sparen en vermogen opbouwen via de eigen woning. Richting de pensioenleeftijd wil men zorgen voor minder uitgaven

Maatregelen om na pensionering te kunnen blijven leven zoals nu

- 76% heeft een of meerdere maatregelen genomen. Gemiddeld heeft men 1,6 maatregelen genomen. 3% van de ondernemers en 8% van de overige beroepsbevolking geeft aan dat zij geen enkele van de maatregelen hebben genomen of van plan zijn te gaan nemen.
- Vergeleken met de voorgaande metingen geven meer mensen aan dat zij sparen via een spaarrekening of deposito, dat zij vermogen opbouwen via hun eigen woning en dat zij zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd.
- Ondernemers hebben relatief vaak als maatregelen genomen: beleggen (26%), zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd (19%) en langer doorwerken (12%). Zie bijlage voor aparte grafieken van deze vraag voor ondernemers en de overige beroepsbevolking.

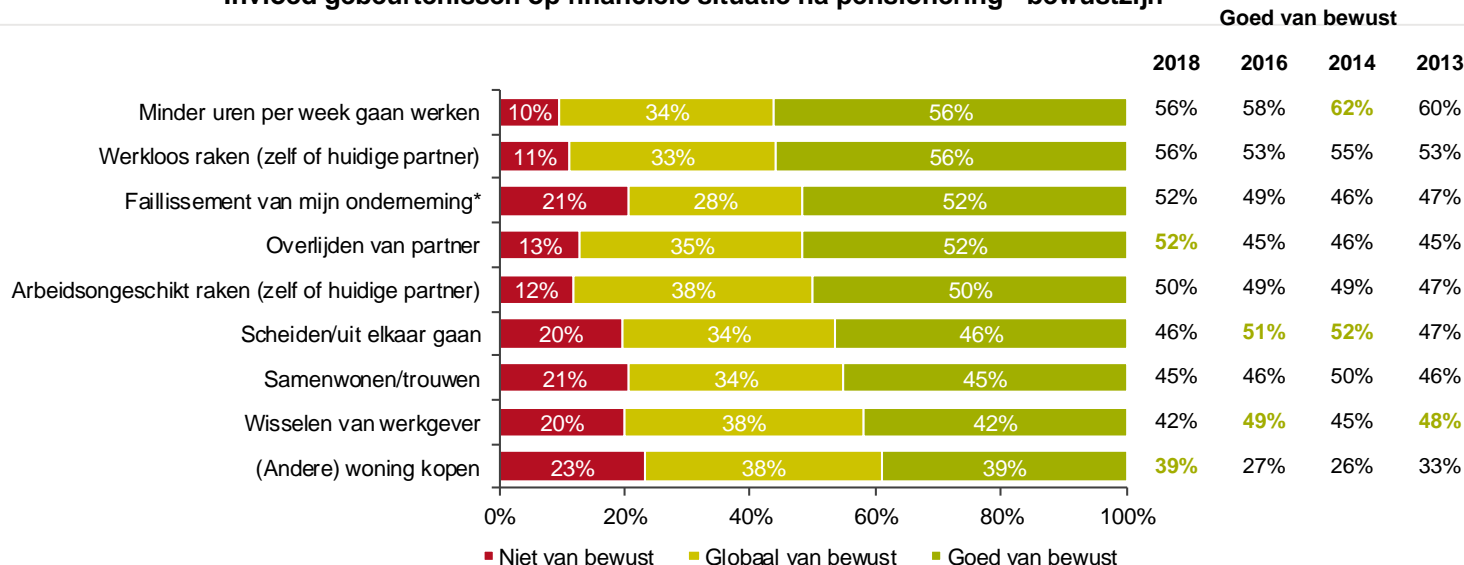
Basis: Alle respondenten (n = 1000)

C2. Welke van deze maatregelen (om na uw pensionering te kunnen blijven leven zoals nu) heeft u genomen of bent u van plan te gaan nemen?

*Basis: Alle ondernemers (n = 275)

Ongeveer de helft is zich goed bewust van de invloed van diverse life-events op de financiële situatie na pensionering

Invloed gebeurtenissen op financiële situatie na pensionering - bewustzijn

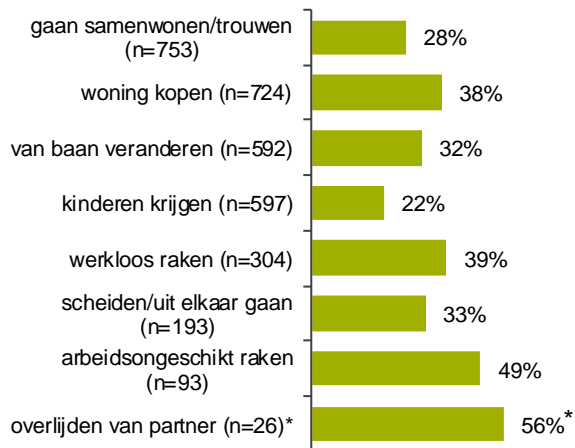
- Vergeleken met de afgelopen drie metingen is men zich nu vaker goed bewust van de invloed op de financiële situatie na pensionering van het kopen van een (andere) woning (2013: 33%, 2014: 26%, 2016: 27%, 2018: 39% goed van bewust) en het overlijden van de partner (2013: 45%, 2014: 46%, 2016: 45%, 2018: 52% goed van bewust). Over de invloed van samenwonen/trouwen (2014: 14%, 2016: 17%, 2018: 21% niet bewust) en het wisselen van werkgever (2013: 16%, 2014: 14%, 2016: 14% vs. 2018: 20% niet bewust) is men zich juist minder bewust geworden.
- 35-plussers, hoogopgeleiden en degenen met een boven modaal inkomen zijn zich relatief goed bewust van de invloed van de diverse gebeurtenissen.

Basis: Alle respondenten (n = 1000)

*Basis: Alle ondernemers (n = 275)

Bij veel life-events houdt de meerderheid zich niet of nauwelijks bezig met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering

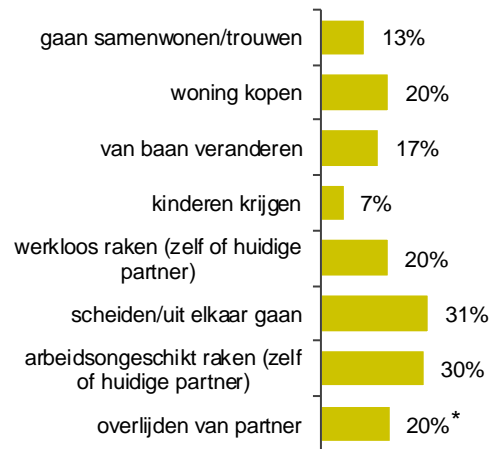
Rekening gehouden met gevolgen (enige/sterke mate)

* Let op: Indicatief wegens lage n (<50)

Voor gedetailleerdere informatie: zie bijlage

Informatie ingewonnen over gevolgen

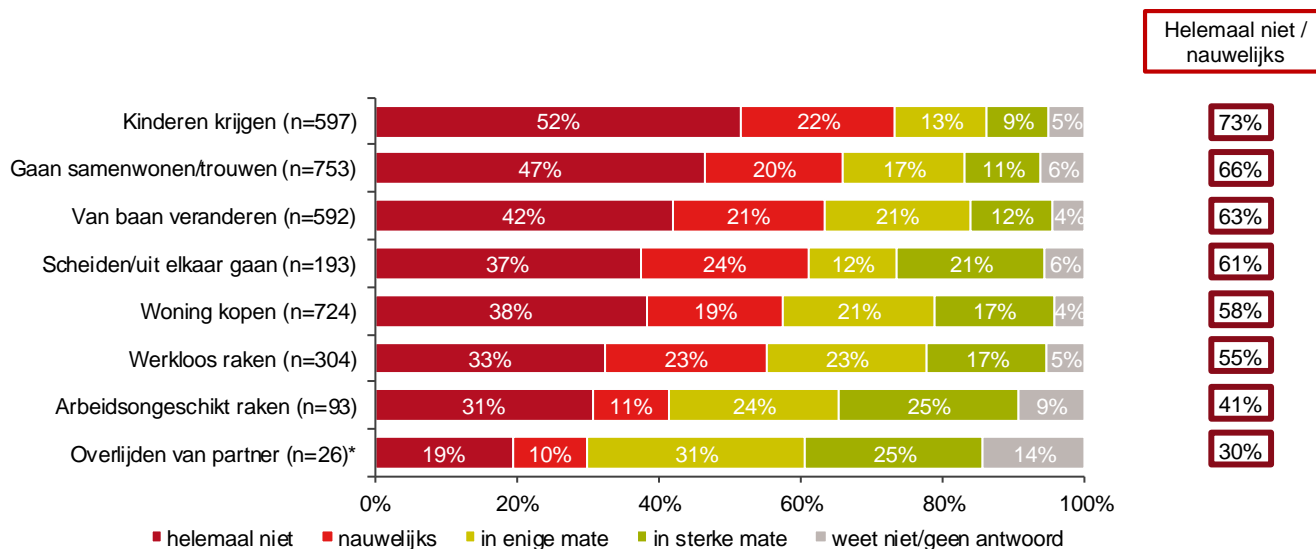
- Het wisselt sterk per life-event of men daarbij rekening heeft gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie en of men daar informatie over heeft ingewonnen. Bij arbeidsongeschiktheid is men hier het meest mee bezig, bij het krijgen van kinderen en het gaan samenwonen of trouwen het minst.
- Degenen met een beneden modaal inkomen hebben relatief vaak informatie ingewonnen over de gevolgen van kinderen krijgen, werkloos raken en arbeidsongeschikt raken. Over deze laatste twee zaken hebben ook 50-plussers relatief vaak informatie ingewonnen. Terwijl het vooral 35-plussers zijn die informatie inwinnen over scheiden/uit elkaar gaan. Degenen met een boven modaal inkomen hebben relatief vaak informatie ingewonnen over het kopen van een woning.

C3. In hoeverre heeft u bij deze gebeurtenissen rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering?
C3a. Bij welke van onderstaande gebeurtenissen die u heeft meegemaakt, heeft u informatie ingewonnen over de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering? (meerdere antwoorden mogelijk)

Basis C3 en C3a: Alle respondenten die de gebeurtenis hebben meegemaakt (n = 26 - 724 per gebeurtenis)

Met name bij arbeidsongeschiktheid en overlijden houdt men rekening met de gevolgen voor de financiële situatie

Rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie

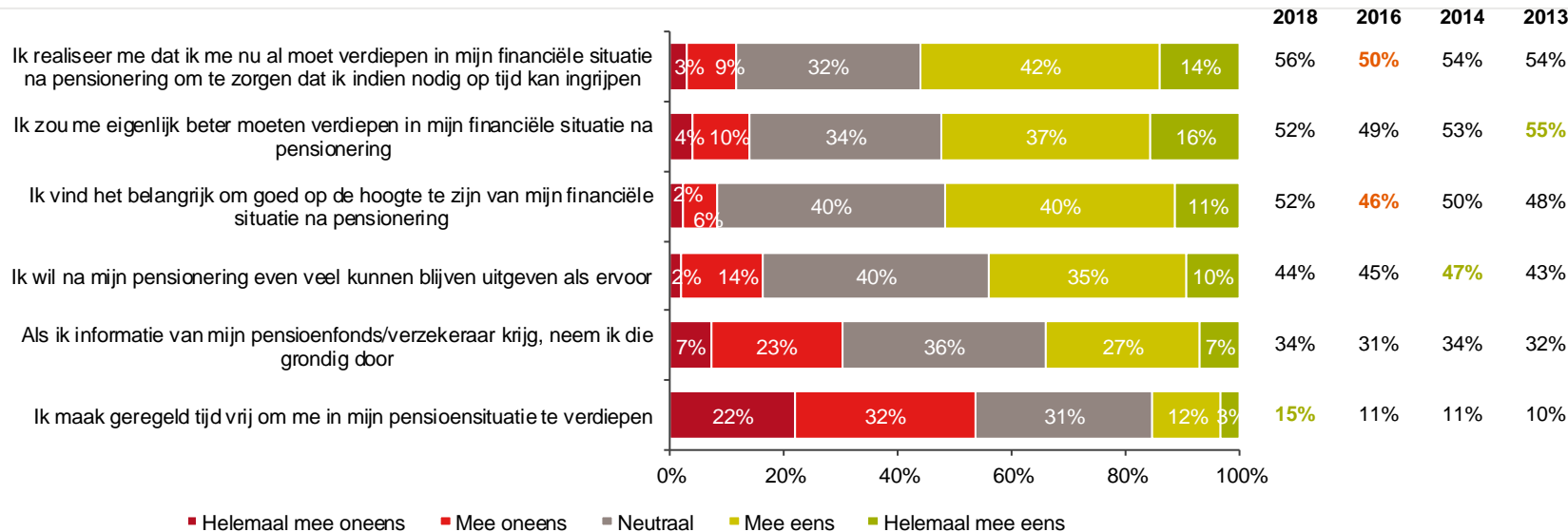
* Let op: Indicatief wegens lage n (<50)

Informatie over pensioen

Men is zich de afgelopen jaren meer bewust geworden van het belang om al bezig te zijn met de pensionering, maar vindt dat men te weinig doet

Vorbereiding op pensionering

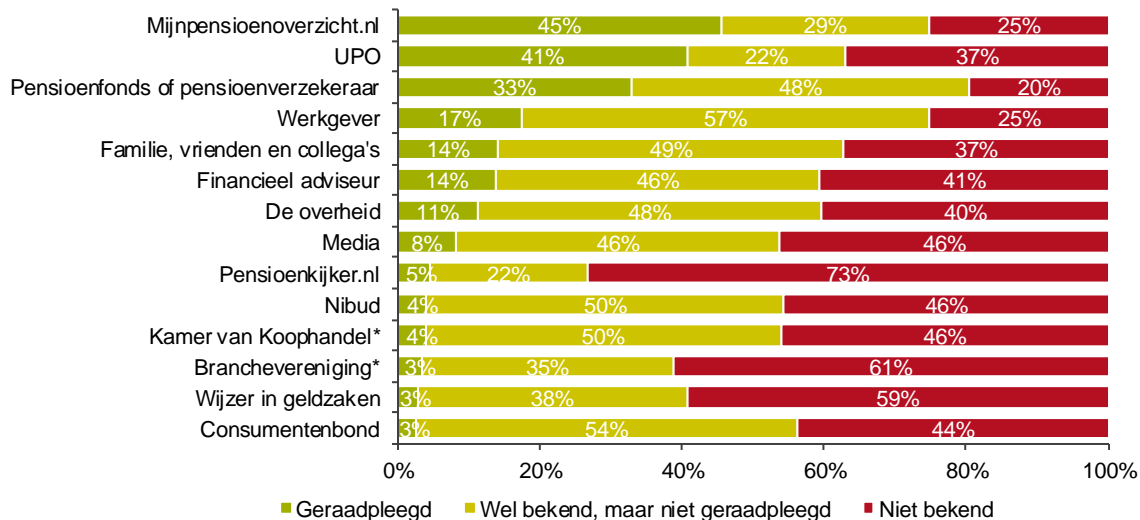
(Helemaal) mee eens

- Vergeleken met 2016 realiseert een grotere groep zich dat zij zich nu al moeten verdiepen in hun financiële situatie (56% vs. 50%). Men geeft ook vaker aan dat men het belangrijk vindt om goed op de hoogte te zijn van de eigen financiële situatie na pensionering (52% vs. 46%) en dat men geregeld tijd vrijmaakt om zich in de eigen pensioensituatie te verdiepen (15% vs. 11%).
- Mannen, 50-plussers en degenen met een boven modaal inkomen zijn relatief veel bezig met hun pensionering.

Mijnpensioenoverzicht.nl is de meest geraadpleegde bron over pensioen en wordt steeds bekender

Bekendheid en gebruik bronnen over pensioen

- Sinds 2013 is het gebruik van [Mijnpensioenoverzicht.nl](https://mijnpensioenoverzicht.nl) steeds verder toegenomen (2013: 32%, 2014: 34%, 2016: 41%, 2018: 45%).
- Voor informatie over pensioenen raadpleegt men nu iets vaker familie/vrienden/collega's (14% vs. 9%), een financieel adviseur/planner ((14% vs. 11%) en media (8% vs. 5%).
- Ondernemers zijn met diverse bronnen minder bekend dan de overige beroepsbevolking: UPO, werkgever en pensioenfonds/-verzekeraar. Daarentegen maken zij wel relatief vaak gebruik van een financieel adviseur.
- Verder worden diverse bronnen vaker geraadpleegd door mannen, hoog opgeleiden en degenen met een boven modaal inkomen. Daarnaast zien we dat hoe ouder men wordt, des te vaker men bronnen over pensioen raadpleegt.

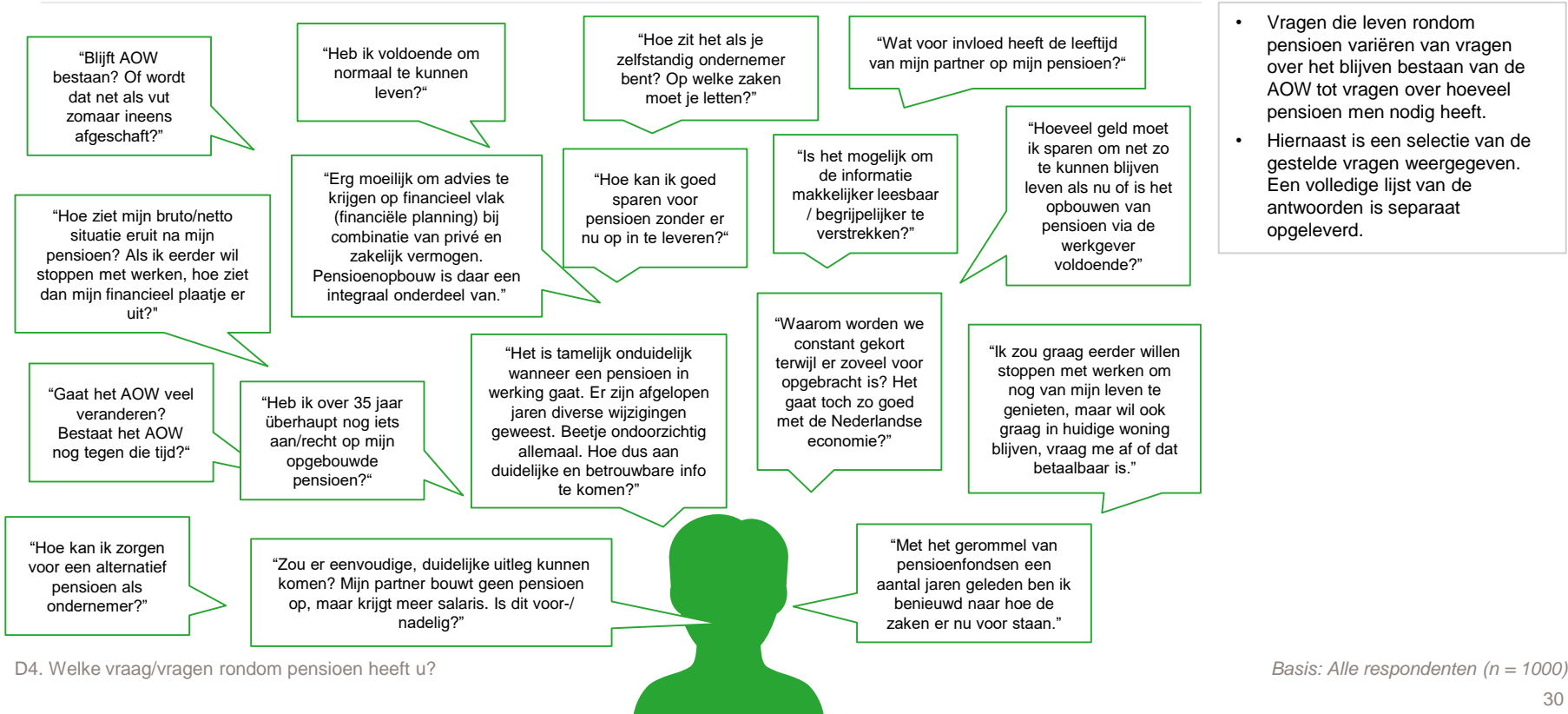
Basis: Alle respondenten (n = 1000)

*Basis: Alle ondernemers (n = 275)

C1. Welke van deze bronnen zijn bij u bekend en heeft u wel eens gebruik van gemaakt voor informatie over pensioenen?

Vragen die leven rondom pensioen

Pensioenvragen

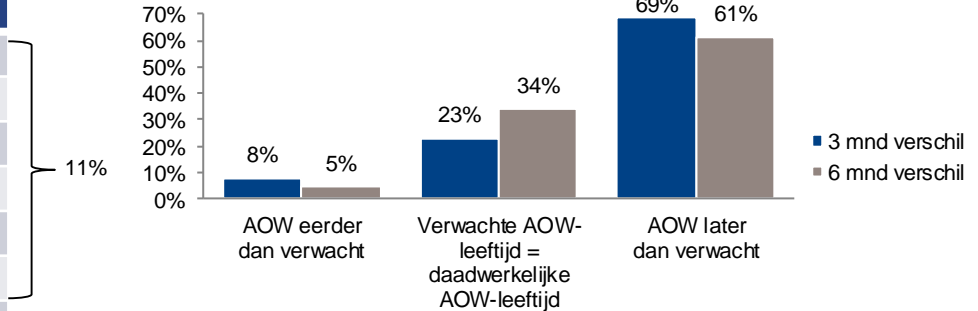
- Vragen die leven rondom pensioen variëren van vragen over het blijven bestaan van de AOW tot vragen over hoeveel pensioen men nodig heeft.
- Hiernaast is een selectie van de gestelde vragen weergegeven. Een volledige lijst van de antwoorden is separaat opgeleverd.

Werken tot AOW-leeftijd

De meerderheid ontvangt later AOW dan verwacht

Verschil verwachte en daadwerkelijke AOW-leeftijd

Verschil tussen verwachte en daadwerkelijke AOW-leeftijd	%
5 of meer jaar eerder dan verwacht	1%
Tussen 4 en 5 jaar eerder dan verwacht	0%
Tussen 3 en 4 jaar eerder dan verwacht	0%
Tussen 2 en 3 jaar eerder dan verwacht	1%
Tussen 1 en 2 jaar eerder dan verwacht	1%
Maximaal 1 jaar eerder dan verwacht	8%
Verwachting gelijk aan daadwerkelijke AOW-leeftijd	10%
Maximaal 1 jaar later dan verwacht	29%
Tussen 1 en 2 jaar later dan verwacht	22%
Tussen 2 en 3 jaar later dan verwacht	11%
Tussen 3 en 4 jaar later dan verwacht	9%
Tussen 4 en 5 jaar later dan verwacht	5%
5 of meer jaar later dan verwacht	2%

- Vergelijken met 2016 is de AOW-leeftijd vaker hoger dan men verwacht (79% vs. 70%). Voorheen maakte men vaker een te negatieve inschatting; voor 18% lag de AOW-leeftijd lager dan verwacht (vs. 11% in 2018).
- 50-plussers kunnen hun AOW-leeftijd beter inschatten dan de jongere doelgroep. Deze laatsten maken vaker een te positieve inschatting. Laag opgeleiden maken vaker een juiste inschatting, middelhoog- en hoogopgeleiden maken vaker een te positieve inschatting. Degenen met een beneden modaal inkomen maken vaker een te negatieve inschatting dan degenen met een boven modaal inkomen.
- Zie bijlage voor de geschatte AOW-leeftijd per leeftijdsgroep.

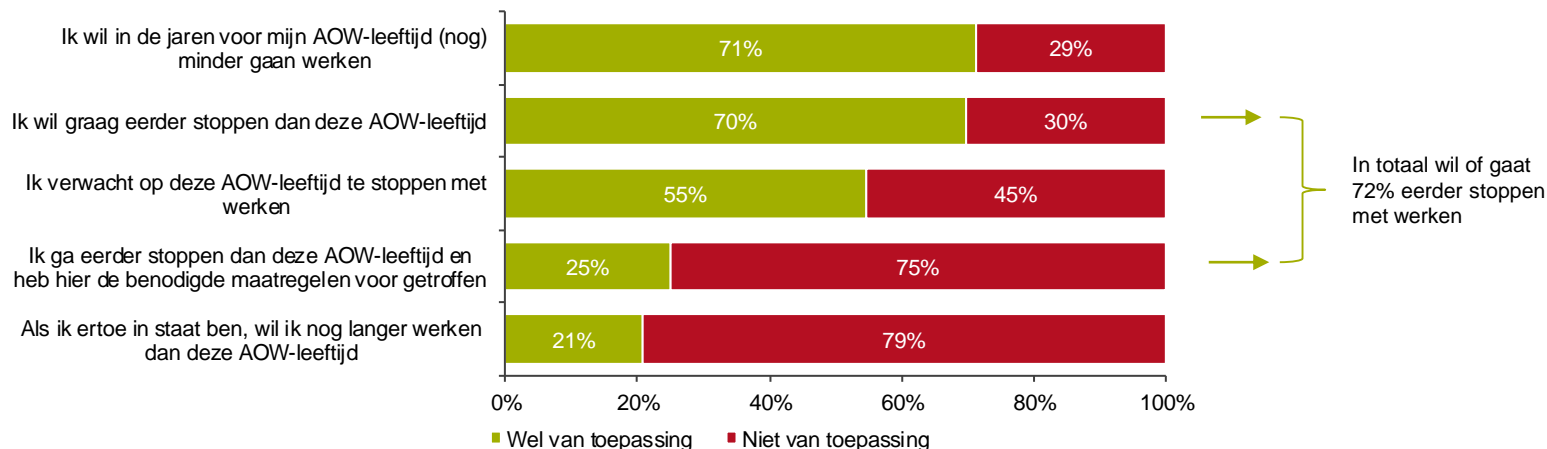
Verschil tussen de verwachte AOW-leeftijd (B5a) en de daadwerkelijke AOW-leeftijd (o.b.v. het zien van de AOW-leeftijd na het invullen van de geboortedatum (B5a2)).

Grafiek rechts: inclusief een marge van respectievelijk 3 of 6 maanden (een verschil van max. resp. 3 of 6 maanden tussen de verwachte en de daadwerkelijke AOW-leeftijd valt binnen de categorie 'Verwachte AOW-leeftijd hetzelfde als daadwerkelijke AOW-leeftijd').

Basis: Alle respondenten met antwoord op beide vragen (B5a en B5a2) (n = 796)

Ruim de helft (57%) van degenen die eerder dan de AOW-leeftijd willen stoppen met werken, verwacht tot de AOW-leeftijd door te werken

AOW-leeftijd & werken

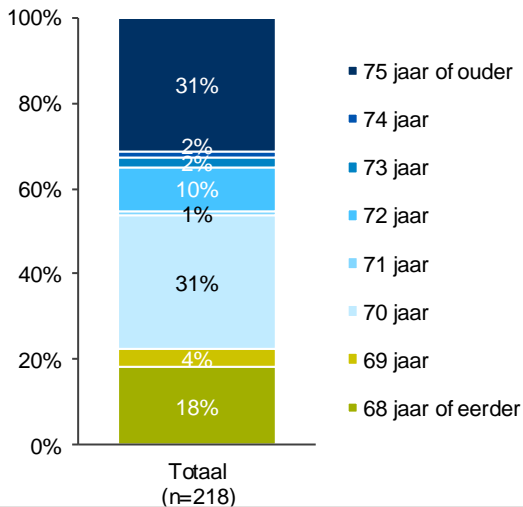
- 70% wil graag eerder stoppen dan de AOW-leeftijd, maar van hen verwacht 57% dat zij gewoon tot de AOW-leeftijd zullen doorwerken. 77% van degenen die verwachten door te werken tot de AOW-leeftijd, wil in de jaren voor hun AOW-leeftijd wel minder gaan werken. Een kwart van de beroepsbevolking heeft wel de benodigde maatregelen getroffen om eerder dan de AOW-leeftijd te kunnen stoppen met werken.
- Ondernemers, mannen en 50-plussers geven relatief vaak aan dat zij langer willen doorwerken dan de AOW-leeftijd. De overige beroepsbevolking, degenen onder de 50 jaar en degenen met een boven modaal inkomen willen juist relatief vaak eerder stoppen. Mannen, 50-plussers en degenen met een boven modaal inkomen hebben relatief vaak maatregelen genomen om eerder te kunnen stoppen. De beroepsbevolking onder de 50 jaar en middelhoog-/hoogopgeleiden willen relatief vaak minder gaan werken in aanloop naar de AOW-leeftijd. Het zijn met name degenen met een beneden modaal inkomen die verwachten op de AOW-leeftijd te stoppen.

Men wil blijven werken omdat men dat leuk vindt en om actief te blijven, financiële motivaties zijn minder van belang

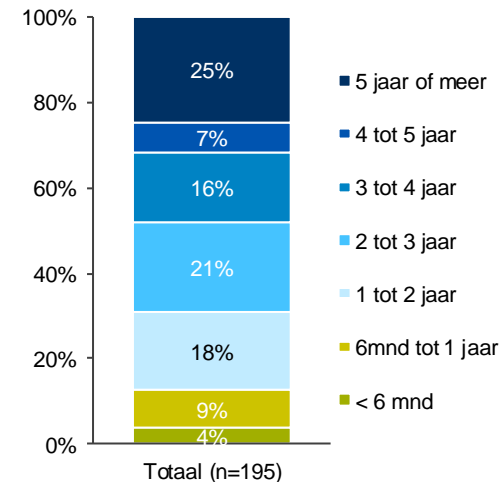
Redenen om langer te willen blijven werken

Leeftijd tot wanneer men wil blijven werken

Verskil AOW-leeftijd en later stoppen

- Ondernemers willen relatief vaak langer doorwerken omdat zij het leuk vinden om te werken (78% vs. 56%), terwijl voor de overige beroepsbevolking het contact met collega's een relatief belangrijke rol speelt (43% vs. 24%). Financiële redenen spelen vooral een rol bij laagopgeleiden (56%) en bij degenen met een lager inkomen (beneden modaal: 48%, modaal: 44%, boven modaal: 23%).
- Het verschilt sterk tot welke leeftijd en hoe lang men langer wil doorwerken. Gemiddeld wil men 4 jaar en 10 maanden langer doorwerken dan de AOW-leeftijd. Ondernemers willen langer doorwerken dan de overige beroepsbevolking (gemiddeld 7 jaar en 2 maanden vs. 4,5 jaar) en degenen jonger dan 50 jaar willen langer doorwerken dan 50-plussers.

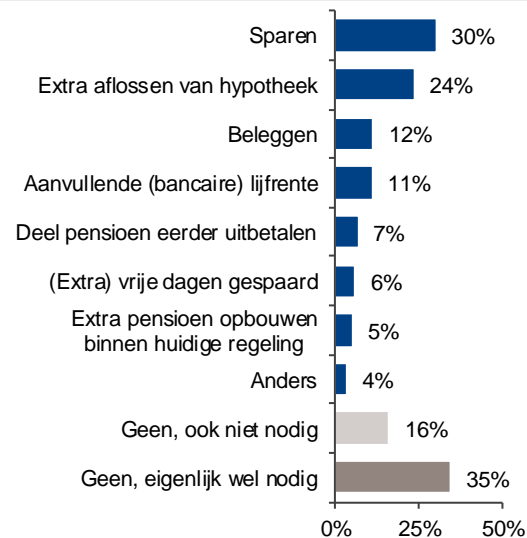
G02. Waarom wilt u na uw AOW-leeftijd nog doorwerken? (meerdere antwoorden mogelijk)

G02a. Tot welke leeftijd wilt u blijven werken?

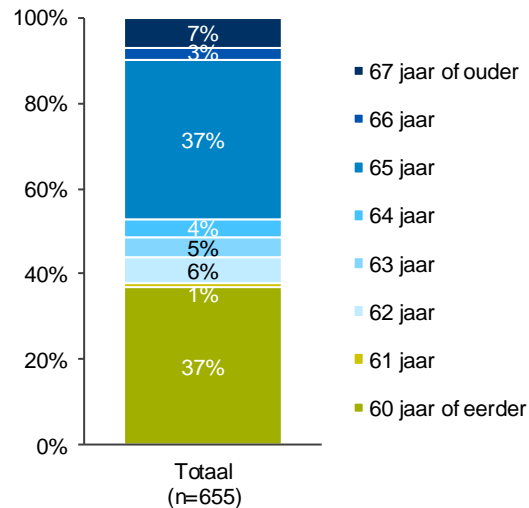
Basis: Respondenten die langer willen doorwerken (n = 222)

De helft van degenen die minder willen gaan werken heeft daarvoor nog geen maatregelen getroffen, maar velen geven aan dat dit wel nodig is

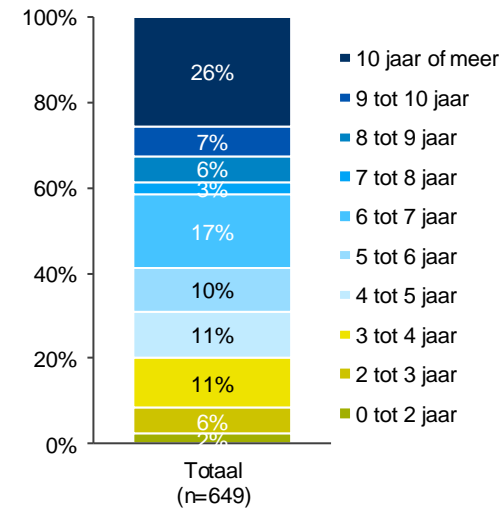
Maatregelen om minder te gaan werken

Leeftijd vanaf wanneer men minder wil werken

Hoe ver voor AOW-leeftijd men minder wil werken

- Eerder zagen we dat 71% minder wil gaan werken in aanloop naar hun AOW-leeftijd. 51% heeft daarvoor geen maatregelen getroffen, maar 68% van hen geeft aan dat dat eigenlijk wel nodig is. De meest genoemde maatregelen zijn dezelfde als de maatregelen die men in het algemeen neemt om na pensionering te kunnen blijven leven zoals men nu doet: sparen en (extra) aflossen van de hypotheek.
- Het verschilt sterk vanaf welke leeftijd men minder wil gaan werken. Gemiddeld is dat vanaf 7 jaar en 8 maanden voor de AOW-leeftijd. Vrouwen willen relatief vroeg starten met minderen. Daarnaast geldt: hoe jonger men is, hoe vroeger men wil starten met minderen (18-34 jaar: 9 jaar en 12 maanden, 35-49 jaar: 7,5 jaar, 50+: 5 jaar en 5 maanden).

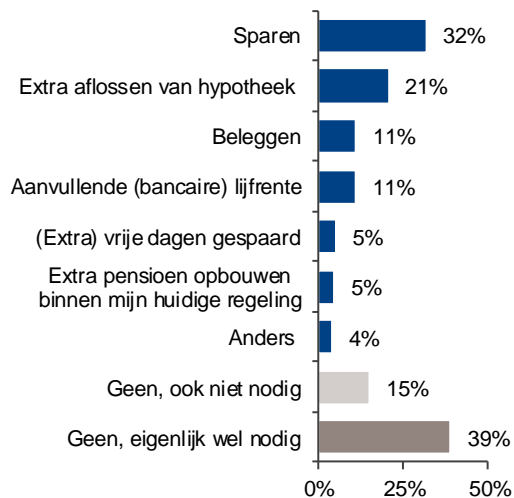
G04a. Heeft u maatregelen getroffen om minder te kunnen gaan werken in aanloop naar uw pensioen? Zo ja, welke? (meerdere antwoorden mogelijk)

G03a. Vanaf welke leeftijd wilt u minder gaan werken in aanloop naar uw pensioen?

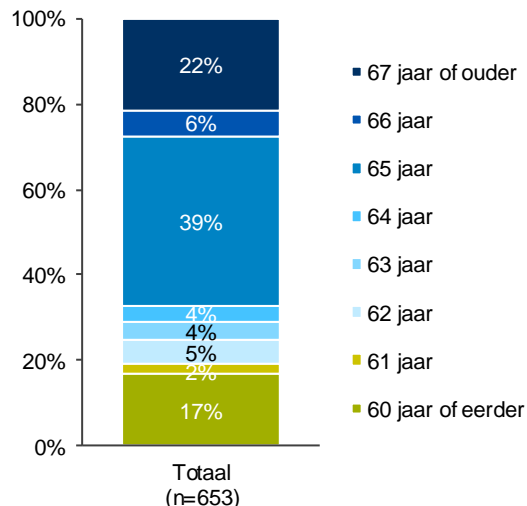
Basis: Respondenten die minder willen gaan werken (n = 655)

Om eerder te kunnen stoppen met werken hebben velen ook nog geen maatregelen getroffen terwijl dat wel nodig is

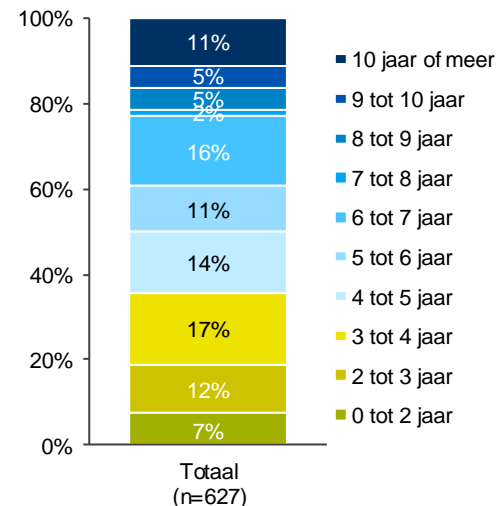
Maatregelen om eerder te stoppen met werken

Leeftijd waarop men wil stoppen met werken

Verskil AOW-leeftijd en stoppen met werken

- Eerder zagen we dat 72% van de beroepsbevolking eerder dan de AOW-leeftijd wil of gaat stoppen met werken. Om dit mogelijk te maken zijn wederom sparen en extra aflossen van de hypotheek de meest genomen maatregelen. 54% heeft geen maatregelen getroffen om eerder te kunnen stoppen, maar 72% van hen geeft aan dat dat eigenlijk wel nodig is.
- Het verschilt sterk op welke leeftijd men wil stoppen met werken. Gemiddeld is dat 5 jaar en 11 maanden vóór de AOW-leeftijd. Ondernemers, jongeren en degenen met een beneden modaal inkomen willen relatief vroeg stoppen.

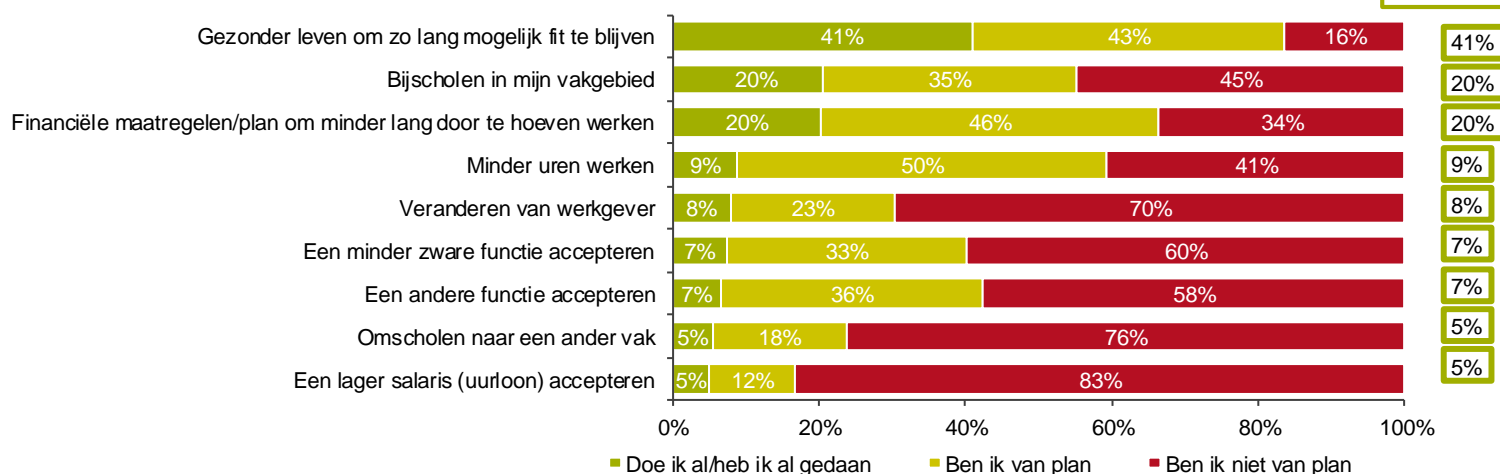
G04b. Heeft u maatregelen getroffen om eerder te kunnen stoppen met werken? Zo ja, welke? (meerdere antwoorden mogelijk)

G03b. Op welke leeftijd wilt u graag stoppen met werken?

Basis: Respondenten die eerder willen/gaan stoppen (n = 653)

Fit blijven is de belangrijkste maatregel om langer door te kunnen werken

Genomen maatregelen om langer door te kunnen werken

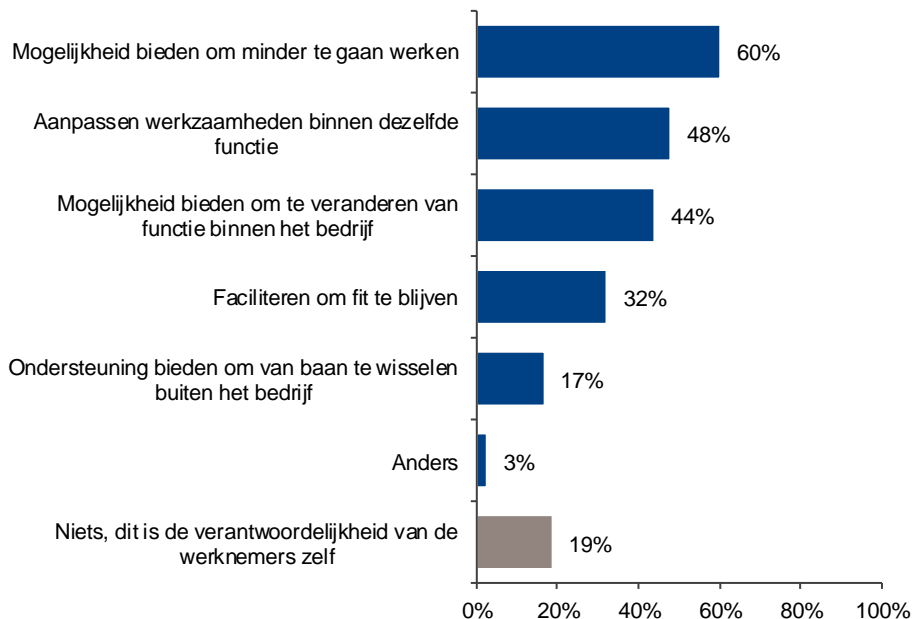
- Ondernemers, 35-plussers, laagopgeleiden en degenen met een boven modaal inkomen staan er het minst voor open om te veranderen van werkgever, functie of vak.
- Degenen jonger dan 50 jaar, hoogopgeleiden en degenen met een boven modaal inkomen staan relatief vaak open voor bijscholen. Degenen jonger dan 50 jaar en degenen met een (beneden) modaal inkomen staan er relatief vaak voor open om een minder zware functie te accepteren. Hoogopgeleiden staan er relatief vaak voor open om minder uren te gaan werken, ondernemers en 50-plussers doen dit relatief vaak al. Degenen in de leeftijd 35 tot 50 jaar en degenen met een beneden modaal inkomen staan er relatief vaak voor open om een lager salaris te accepteren.
- Het zijn met name degenen jonger dan 50 jaar, middelhoog- en hoogopgeleiden en degenen met een (boven) modaal inkomen die financiële maatregelen (gaan) nemen om eerder te kunnen stoppen met werken. Vrouwen en middelhoog- en hoogopgeleiden zijn relatief vaak bezig met hun gezondheid.

G05. De AOW-leeftijd is de afgelopen jaren verhoogd en zal de komende jaren waarschijnlijk verder stijgen. Welke maatregelen heeft u genomen of bent u van plan te gaan nemen om langer door te kunnen werken?

Basis: Alle respondenten (n = 1.000)

Werknemers verwachten hulp van de werkgever door flexibiliteit in contracturen en werkzaamheden

Verwachtingen ten aanzien van de werkgever om langer doorwerken mogelijk te maken

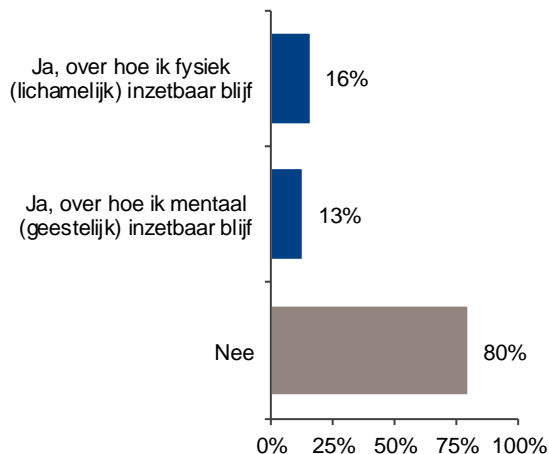
- 81% van de werknemers verwacht dat de werkgever hen ondersteunt om langer door te kunnen werken tot hun pensioenleeftijd. Zij verwachten vooral dat hun werkgever hen de mogelijkheid biedt om minder te gaan werken en om andere werkzaamheden of een andere functie te gaan doen.
- Hoogopgeleiden scoren op alle aspecten relatief hoog.

G06. Wat verwacht u van uw werkgever om het voor werknemers mogelijk te maken om langer door te werken tot hun pensioenleeftijd? (meerdere antwoorden mogelijk)

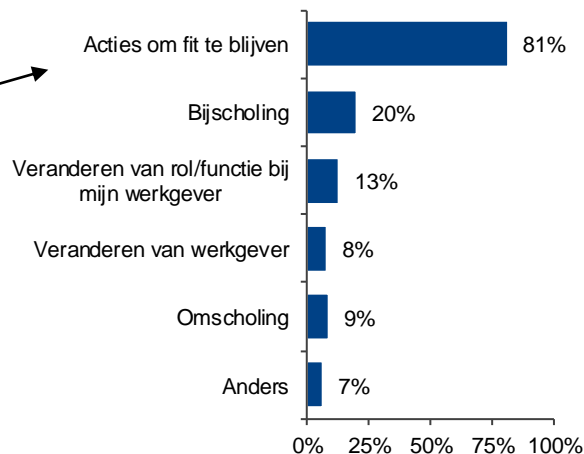
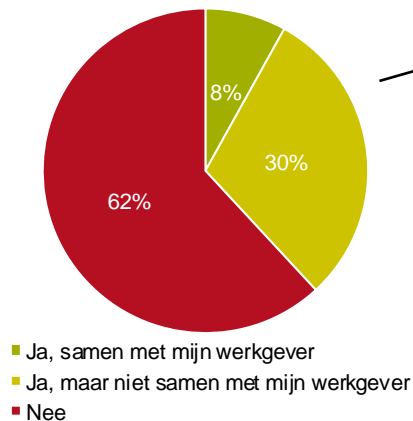
Basis: Alle respondenten werkzaam in loondienst of bij de overheid (n = 723)

38% onderneemt acties om fysiek inzetbaar te blijven, men doet dit vooral buiten de werkgever om

Inzetbaarheid besproken met werkgever

Ondernemen van acties voor fysieke inzetbaarheid

- Werknemers zijn niet erg geneigd om met hun werkgever te bespreken hoe zij fysiek inzetbaar blijven tot aan hun pensioenleeftijd. Mannen doen dat vaker dan vrouwen (19% vs. 12%).
- 38% van de werknemers onderneemt actie om fysiek inzetbaar te blijven, de meesten los van hun werkgever. Veelal betreft dit acties om fit te blijven. Jongeren onder de 35 jaar en degenen met een beneden modaal inkomen geven relatief vaak aan dat zij nog geen acties ondernemen. Degenen met een beneden modaal inkomen die dat wel doen, doen dat relatief vaak samen met hun werkgever. Ook mannen en middelhoogopgeleiden betrekken hier relatief vaak hun werkgever bij.

G07. Heeft u weleens met uw werkgever gesproken over hoe u inzetbaar blijft tot aan uw pensioenleeftijd? (meerdere antwoorden mogelijk)

G08. Onderneemt u al concrete acties om fysiek (lichamelijk) inzetbaar te blijven tot aan uw pensioenleeftijd, al dan niet samen met uw werkgever?

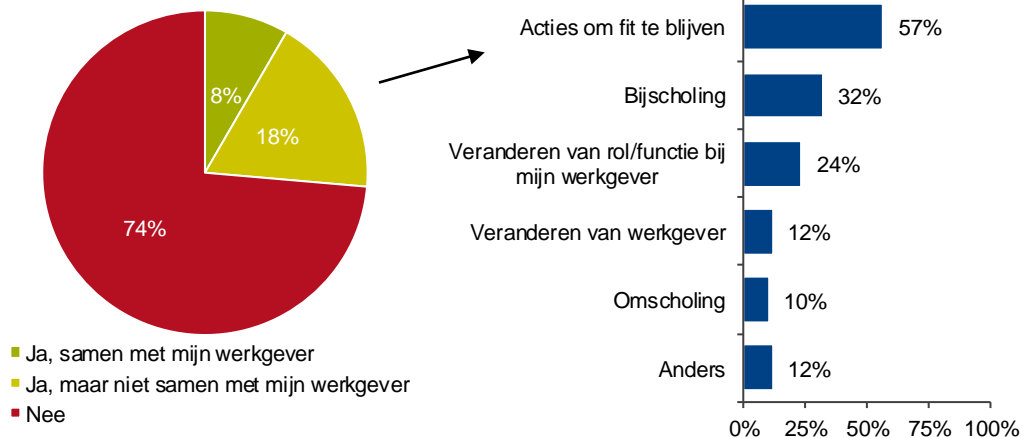
G09. Wat voor acties onderneemt u om fysiek (lichamelijk) inzetbaar te blijven tot aan uw pensioenleeftijd? (meerdere antwoorden mogelijk)

Basis G07 + G08: *Werkzaam in loondienst of bij de overheid (n = 723)*

Basis G09: *Onderneemt actie om fysiek inzetbaar te blijven (n = 279)*

Minder werknemers werken aan hun mentale inzetbaarheid dan aan hun fysieke inzetbaarheid

Ondernemen van acties voor mentale inzetbaarheid

- Op de vorige pagina is te zien dat 13% van de werknemers weleens met de werkgever heeft gesproken over hun mentale inzetbaarheid. Mannen hebben dat vaker gedaan dan vrouwen (16% vs. 10%) en 50-plussers (18%) vaker dan de jongere werknemers.
- 26% onderneemt acties om mentaal inzetbaar te blijven. 35-plussers doen dat vaker dan jongere werknemers. Iets minder dan een derde neemt de maatregelen samen met zijn werkgever. Men onderneemt voornamelijk acties om fit te blijven (relatief vaak 50-plussers), maar ook bijscholing en veranderen van rol/functie bij de werkgever worden regelmatig gedaan.

G10. Onderneemt u al concrete acties om mentaal (geestelijk) inzetbaar te blijven tot aan uw pensioenleeftijd, al dan niet samen met uw werkgever?

G11. Wat voor acties onderneemt u om mentaal (geestelijk) inzetbaar te blijven tot aan uw pensioenleeftijd? (meerdere antwoorden mogelijk)

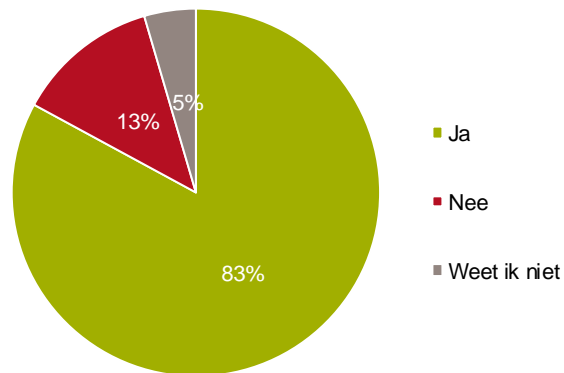
Basis G08: Werkzaam in loondienst of bij de overheid (n = 723)

Basis G11: Onderneemt actie om mentaal inzetbaar te blijven (n = 195)

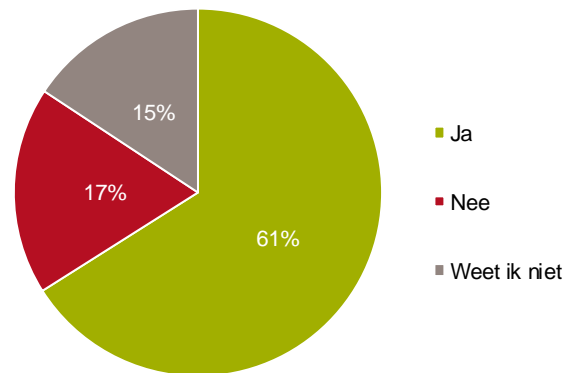
Partnerpensioen

Partnerpensioen

Partner aangemeld bij eigen pensioenfonds/-verzekeraar

Zelf aangemeld bij pensioenfonds/-verzekeraar van partner

- 65% van de respondenten is getrouwd, heeft een geregistreerd partnerschap of heeft een samenlevingscontract.
- Van hen geeft de meerderheid (83%) aan dat de partner is aangemeld bij het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar waar zij zelf pensioen opbouwen via hun werkgever. Andersom is 61% aangemeld bij het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de partner.

B7c. Is uw partner aangemeld bij uw pensioenfonds of pensioenverzekeraar?

B7d. Bent u aangemeld bij het pensioenfonds of pensioenverzekeraar van uw partner?

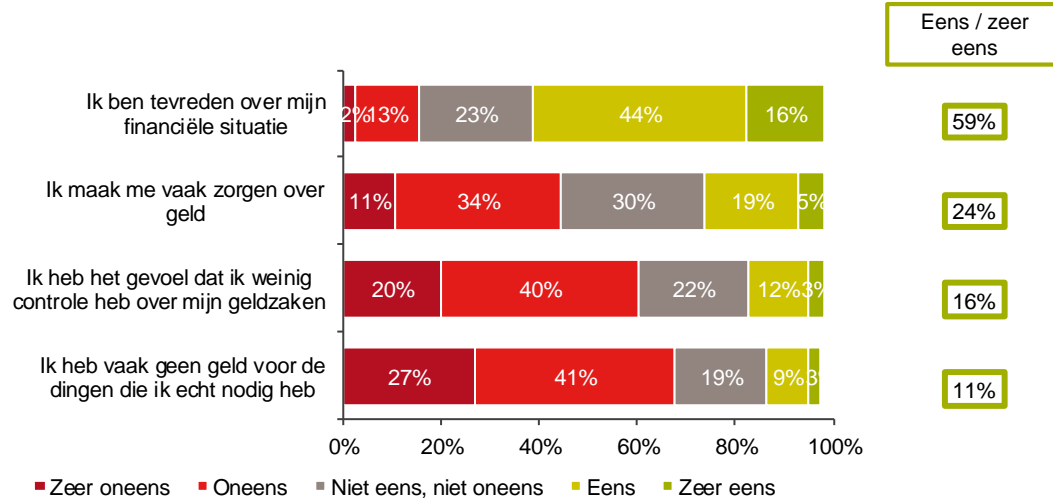
Basis B7c: Alle respondenten met partner (getrouwd/ger.partnerschap/samenlevingscontact) die pensioen opbouwen via werkgever (n = 492)

Basis B7d: Alle respondenten met partner (getrouwd/ger.partnerschap/samenlevingscontact), excl. 'n.v.t.' (n = 733)

Tevredenheid financiële situatie

59% is tevreden over zijn of haar financiële situatie

Tevredenheid en controle over financiële situatie

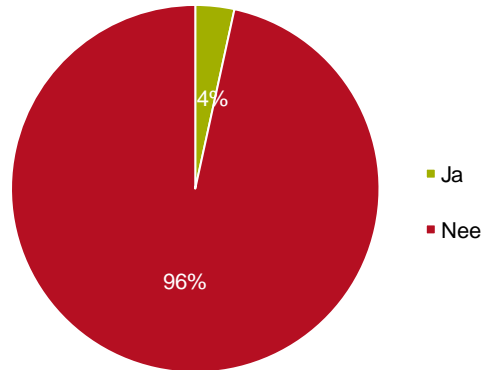
- Hoogopgeleiden en degenen met een (boven) modaal inkomen geven relatief vaak aan dat zij tevreden zijn over hun financiële situatie.
- Degenen in de leeftijd 35 tot 50 jaar, laag- en middelhoogopgeleiden en degenen met een (beneden) modaal inkomen maken zich relatief vaak zorgen over geld.
- Degenen in de leeftijd 35 tot 50 jaar, laagopgeleiden en degenen met een beneden modaal inkomen hebben relatief vaak het gevoel dat zij te weinig controle hebben over hun geldzaken.
- Mannen, laagopgeleiden en degenen met een (beneden) modaal inkomen geven relatief vaak aan dat zij vaak geen geld hebben voor de dingen die zij echt nodig hebben.

Bijlage

Aanvullende grafieken

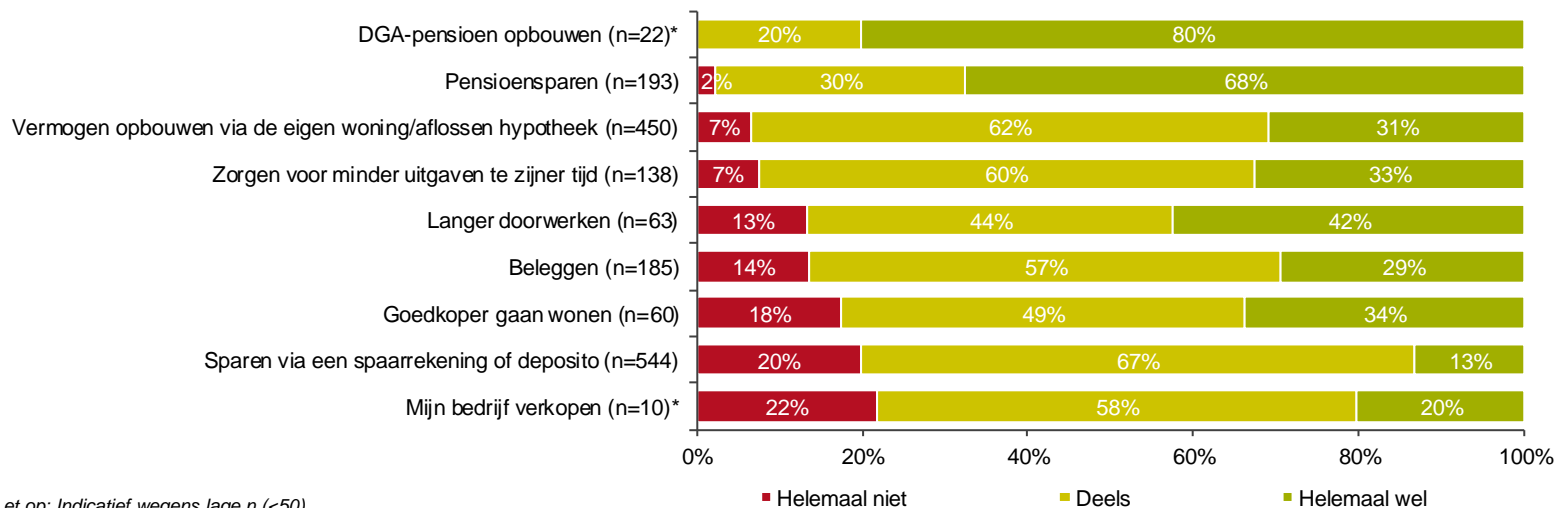
Een klein deel van de beroepsbevolking is al met deeltijdpensioen

Gedeeltelijk met pensioen

De genomen maatregelen zijn niet altijd (volledig) bedoeld als pensioenvoorziening

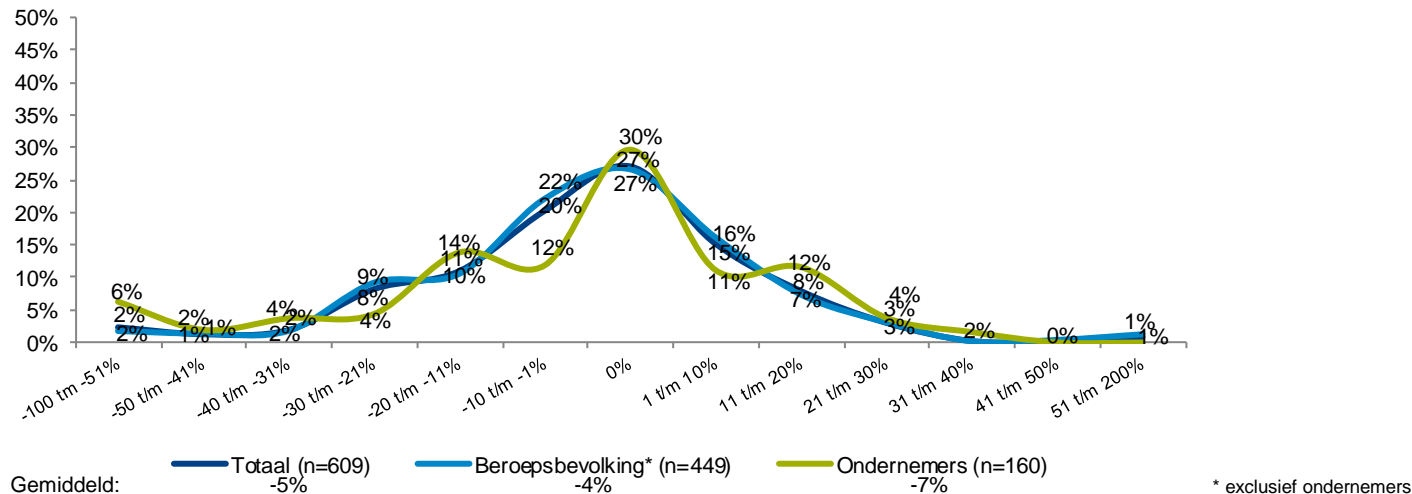
Maatregelen als pensioenvoorziening

*Let op: Indicatief wegens lage n (<50)

45% verwacht bij pensionering minder inkomen te krijgen dan men denkt nodig te hebben

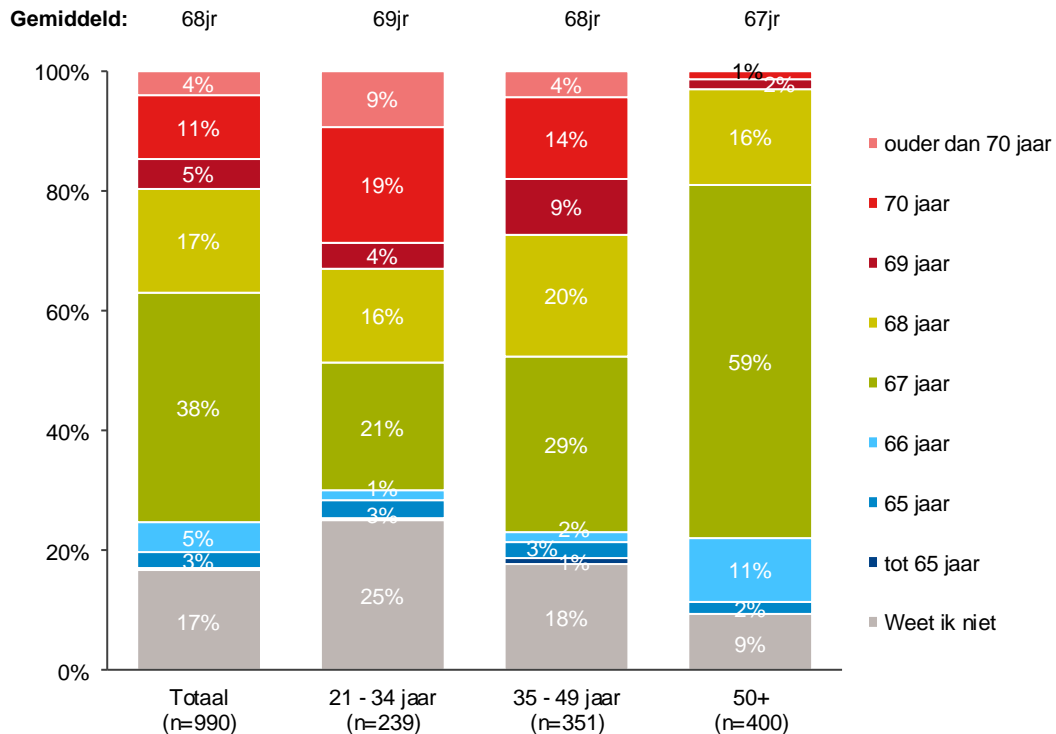
Verskil tussen verwacht en benodigd inkomen bij pensionering (% van laatst verdiende inkomen)

- 45% verwacht minder te krijgen dan men nodig denkt te hebben
- 27% verwacht te krijgen wat men nodig denkt te hebben
- 28% verwacht meer te krijgen dan men nodig denkt te hebben

Geschatte AOW-leeftijd

Geschatte AOW-leeftijd

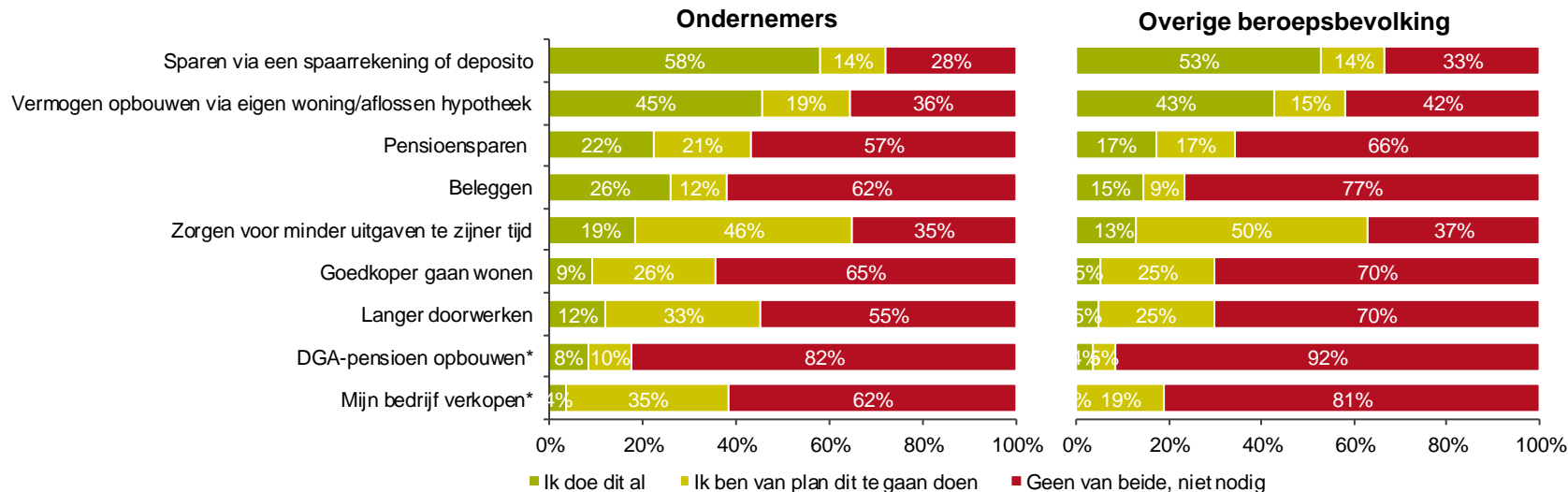

B5a. Op welke leeftijd schat u in dat u uw eerste AOW-uitkering zult ontvangen?

Basis: Alle respondenten (n = 990) (excl. extreme waarden)

Ondernemers nemen diverse maatregelen vaker dan de overige beroepsbevolking

Maatregelen om na pensionering te kunnen blijven leven zoals nu

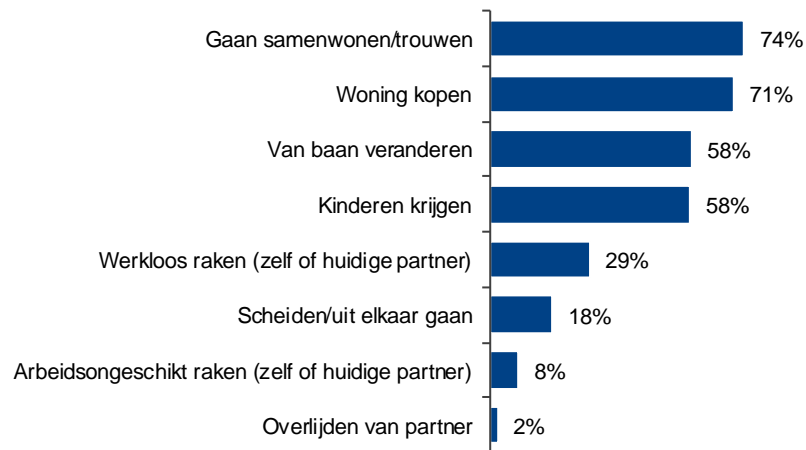
- Ondernemers hebben relatief vaak als maatregelen genomen: beleggen (26%), zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd (19%) en langer doorwerken (12%).

Basis: Alle respondenten (n = 1000)

C2. Welke van deze maatregelen (om na uw pensionering te kunnen blijven leven zoals nu) heeft u genomen of bent u van plan te gaan nemen?

*Basis: Alle ondernemers (n = 275)

Ervaring met life-events

Profiel

Profiel

Geslacht	Ondernemers (n=250)	Beroepsbevolking* (n=750)
Man	45%	51%
Vrouw	55%	49%
Leeftijd	Ondernemers (n=250)	Beroepsbevolking* (n=750)
21-34 jaar	25%	30%
35-49 jaar	34%	33%
50+	41%	38%
Opleiding	Ondernemers (n=250)	Beroepsbevolking* (n=750)
Laag	25%	23%
Midden	46%	45%
Hoog	29%	32%
Huishoudinkomen	Ondernemers (n=250)	Beroepsbevolking* (n=750)
Onder modaal	26%	16%
Modaal	14%	16%
Boven modaal	37%	40%
Onbekend	23%	28%

Werkzaamheid	Ondernemers (n=250)	Beroepsbevolking* (n=750)
Werkzaam vast/periodiek contract	3%	92%
Werkzaam flex-/oproepcontract	2%	5%
Ondernemer zonder personeel	81%	3%
Ondernemer met personeel	20%	0%
Life-events meegemaakt	Ondernemers (n=250)	Beroepsbevolking* (n=750)
Gaan samenwonen/trouwen	78%	73%
Woning kopen	76%	69%
Van baan veranderen	62%	58%
Kinderen krijgen	62%	57%
Werkloos raken (zelf/partner)	33%	28%
Scheiden/uit elkaar gaan	25%	17%
Arbeidsongeschikt raken (zelf/partner)	16%	7%
Overlijden van partner	5%	2%
Geen van bovenstaande	4%	7%

* exclusief ondernemers

Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Methode

Methode: kwantitatief onderzoek

Aantal vragen: +/- 38 vragen

Lengte vragenlijst: 15 minuten

Onderwerp: kennis, houding en gedag t.a.v. financiële situatie na pensionering en factoren die daar invloed op hebben

Veldwerk

Het veldwerk heeft gelopen van maandag 17 september t/m maandag 1 oktober 2018

Bruto n=2609

Netto n=1000

Responspercentage = 38%

Steekproef

GfK online panel

Doelgroep: Nederlandse beroepsbevolking, waarvan ondernemers en overige beroepsbevolking in de leeftijd van 21-66 jaar

De resultaten zijn door middel van weging representatief voor de Nederlandse beroepsbevolking op basis van leeftijd, geslacht, opleiding en werkzaamheid

